

Kulturminnefondet

Årsrapport 2024

INNHold

Del I. Styreleders beretning 2024.....	4
En investering i fremtiden	4
Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	7
Virksomheten og samfunnsoppdraget.....	7
Organisasjon og ledelse.....	
Utvalgte nøkkeltall	9
Del III. Aktiviteter og resultater.....	19
Overordnede prioriteringer for Kulturminnefondet 2024.....	19
Nasjonalt mål - Kulturminner og kulturmiljø.....	24
Miljømål 1.	24
Miljømål 2.....	33
Miljømål 3.	53
Oppdrag innen resultatområdet kulturminner og kulturmiljø.....	58
Kulturminnefondets bidrag til FNs bærekraftsmål.....	59
Del IV. Styring og kontroll i virksomheten.....	63
Fellesføringer i tildelingsbrev	63
Del V - Vurdering av fremtidsutsikter.....	67
Del VI. Årsregnskap.....	70
Ledelseskommentar til årsregnskapet.....	70
Prinsippnote SRS.....	72
Resultatregnskap.....	74
Balanse.....	75
Kontantstrømoppstilling.....	77
Noter.....	78

Del 1. Styreleders beretning 2024

En investering i fremtiden

Kulturminnefondet har siden oppstarten i 2003 hatt oppdraget med, og gleden av å være en viktig bidragsyter, hjelper og medspiller i arbeidet med å bevare kulturminner og kulturmiljøer i Norge.

Kulturminnefondet bidrar vesentlig til å bevare Norges unike kulturminner og kulturmiljøer. Gjennom å gi økonomisk støtte, dele kunnskap og veilede private eiere og frivillige organisasjoner, er vi med på å sikre at historien vår både kan oppleves og brukes av fremtidige generasjoner.

Dette samfunnsoppdraget handler ikke bare om bevaring, men også om å skape bærekraftige løsninger, gi eiere av kulturminner og kulturmiljø muligheter til å satse og bidra til å styrke lokalsamfunn landet rundt.

I 2024 har vi fortsatt å utvide vårt arbeid med bevaring av klima og miljø gjennom å legge til rette for å formidle gode muligheter for ny bruk, gjenbruk og transformasjon. I en tid med store utfordringer knyttet til klimagassutslipp og ressursbruk, har Kulturminnefondet vist hvordan gjenbruk og bevaring av eksisterende bygningsmasse er en viktig del av løsningen. Vi har også styrket samarbeidet med andre aktører, noe som sammen gjør oss enda sterkere og mer kompetente i kampen mot klimautfordringene.

Bevaring som klimaløsning

Når vi i vår tid står overfor store klima- og miljøutfordringer, er Kulturminnefondet en del av regjeringens helhetlige politikk for å løse disse utfordringene.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det gjennomsnittlig ble revet 15 347 bygg per år fra 2014 til 2023. Dette tallet kan være vanskelig å visualisere, men det tilsvarer for eksempel at vi river alle bygg i Kristiansund eller Oppdal kommune. Eller sagt på en annen måte, det er nok til å rive all bygningsmassen i 278 av 357 norske kommuner.

Det store flertallet av disse byggene kunne fått ny bruk og nytte, enten der de står eller ved flytting til en annen plass. Å bidra til dette er en oppgave vi fortsetter å utforske for å være med på å redusere byggenæringens påvirkning på miljøet.

Byggenæringen står, ifølge Enova, for 16 prosent av Norges klimagassutslipp. Gjenbruk og rehabilitering av eksisterende bygningsmasse er en effektiv måte å redusere disse utslippene på, samtidig som det ivaretar ressursene og historiene bygningene bærer med seg.

Så lenge vi har kjent til, har vi hatt en tradisjon for å flytte hus. Dette både til eksport og flytting av bygninger innenlands. Bygninger inngikk tidligere også i en bytteøkonomi, hvor hus og bygninger ble byttet mot andre varer.

Tømmer og andre bygningsdeler var kostbare og viktige ressurser. Begreper som vi i dag omtaler som gjenbruk, sirkulærøkonomi og bærekraft var tidligere en langt mer integrert del av menneskers levesett. Å flytte med seg bygninger var både ressurs- og arbeidsbesparende, og kjøp og salg av hus og bygningsmaterialer har vært tradisjon i hundrevis av år.

Å legge til rette for, stimulere til, og opplyse om mulighetene til ny bruk av eksisterende bygningsmasse i Norge, er et viktig bidrag fra Kulturminnefondet i arbeidet med å få ned utslippene av klimagasser.

Kulturminnefondet gjør, gjennom sin veiledning og tilskuddsordninger, det enklere for eiere å være en del av denne utviklingen. Vi opplever stadig økende interesse for gjenbruk og transformasjon som metode for å skape bærekraftige lokalsamfunn. Våre tilskuddsmottakere rapporterer også tilbake at verdien av å ta vare på bygg og finne en god ombruk, bidrar til styrking av identitet og fellesskap.

Veien videre

Kulturminnefondet skal fortsatt være en aktiv og synlig aktør i arbeidet med å bevare Norges kulturarv. Vi skal bygge videre på våre styrker, og samtidig fornye oss for å møte fremtidige behov. Gjennom samarbeid, kompetansebygging og nytenkning sikrer vi at vårt arbeid, også i framtiden, vil fortsette å gi folk konkrete, målbare bidrag og informasjon som bidrar til både bevaring og utvikling.

Sammen med eiere, frivillige og andre aktører vil vi fortsette å gjøre en forskjell – fordi kulturminner betyr noe for oss alle, vi som er her nå og for kommende generasjoner.

Røros, 28. februar 2025

Hanne Kristin Jakhell

styreleder

Dypdykk - eksempler på vårt arbeid

Lisa (20) realiserte drømmen: – Hadde ikke vært mulig uten støtte fra Kulturminnefondet

Lisa Sønneland-Tvedten er 20 år gammel og har alltid hatt en sterk lidenskap for havet og sjøliv.

Det siste året har hun tatt på seg en oppgave som mange vil beskrive som ambisiøs; nemlig å bringe losskøyten Valkyrie tilbake til sin fordums prakt.

En ung kvinne med teft for sjømannskap

Hun fant interessen for gamle fartøy etter ett år på skoleskipet SS Sørlandet i skoleåret 21/22. Dette ga mersmak og hun fikk hyre som servitør på SS Sørlandet samme sommer som de returnerte fra toktet over Atlanteren. Hun ble aktivt med i seiling av eldre fartøy i Stavanger, Colin Archer skuta Wyvern, og Restauration.

Lisa inspirerer andre unge til å engasjere seg i maritime tradisjoner, og kanskje spesielt unge kvinner. Hennes plan er nå å bo og leve i båten, og samtidig spre kunnskap om livet til sjøs.

I tillegg til å bli bolig, vil skuta bli aktivt seilt både i inn og utland og være et flott bidrag til miljøet som støtter opp om de gamle båtene.

Del II: Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Kulturminnefondet ble opprettet av Stortinget i 2002 og startet sitt arbeid i 2003. Kulturminnefondet er i dag et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter som er underlagt Klima- og miljødepartementet. Kulturminnefondet sitt viktigste virkemiddel er å gi økonomisk støtte til frivillige organisasjoner og private eiere av kulturminner og kulturmiljø.

Kulturminnefondet får føringene for sin virksomhet fra en egen forskrift (Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2022-06-03-964). I tillegg gir det årlige tildelingsbrevet og økonomiinstruksen fra departementet nærmere føringer for Kulturminnefondets styre og administrasjon. Forskriften legger til rette for at midlene kan brukes innenfor hele kulturmiljøfeltet. Formålet lyder slik:

Kulturminnefondet skal:

- bidra til å styrke arbeidet med å bevare verneverdige kulturminner og kulturmiljø
- bidra til at et mangfold av kulturminner og kulturmiljø kan benyttes som grunnlag for framtidig opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping
- bidra til at kulturminner og kulturmiljø kan benyttes som ressurser i en sirkulær økonomi

Kulturminnefondet har som ansvar å følge den helhetlige miljøpolitikken til Klima- og miljødepartementet. Dette inkluderer et særlig ansvar for å redusere tapet av kulturminner og sørge for at disse benyttes som viktige bidrag i en bærekraftig samfunnsutvikling. Vi gjør dette gjennom å være et økonomisk virkemiddel til prosjekter som tar vare på kulturminner og kulturmiljø.

Organisasjon og ledelse

Styret forvalter midlene i samsvar med og innenfor rammene av forskriften, og treffer vedtak om tilskudd.
Styreleder og nestleder utgjør styrets arbeidsutvalg, og deltar i halvårsmøtene med Klima- og miljø-departementet.

Styret består av:

Hanne Kristin Jakhell, styreleder Atle Hamar, nestleder Jetmir Raistaj, styremedlem Einar Bjørn Holtane, styremedlem Inger Christine Årstad, styremedlem

Varamedlem: Margret Lie Wessel , John Olsen og Daniel Johansen.

Kulturminnefondets administrasjon har en fleksibel og oppgavestyrte organisering uten faste avdelinger.

Kulturminnefondet er lokalisert på Røros, og den administrative ledelsen består av:

Direktør: Simen Bjørgen

Assisterende direktør: Pia Wigtil

Utvalgte nøkkeltall

Antall ansatte og årsverk

Ansatte og årsverk	2022	2023	2024
Antall ansatte	17	19	19
Antall avtalte årsverk	17,4	17,3	17,5
Antall utførte årsverk	16,5	16,04	15,8

Tabellen viser utviklingen i antall ansatte og årsverk de siste tre årene. Antall ansatte økte fra 17 i 2022 til 19 i 2023 og er stabilt i 2024. Antall avtalte årsverk er noe lavere enn antallet ansatte hvert år og skyldes at enkelte medarbeidere jobber deltid. Antall avtalte årsverk er relativt stabilt, med kun små variasjoner fra år til år.

Kulturminnefondet har generelt hatt en stabil bemanning. Antallet utførte årsverk har gått noe ned fra 16,5 i 2022 til 15,8 i 2024. Forskjellen mellom avtalte og utførte årsverk skyldes hovedsakelig sykefravær og permisjoner.

Driftskostander

Tall fra årsregnskap	2022	2023	2024
Samlet tildeling fra KLD	121 318 000	127 216 000	127 298 000
Driftskostnader	21 761 071	24 465 847	26 625 515
Lønnsandel av driftskostnader	57%	55%	55%
Lønnskostnader pr. årsverk	753 905	852 039	918 151

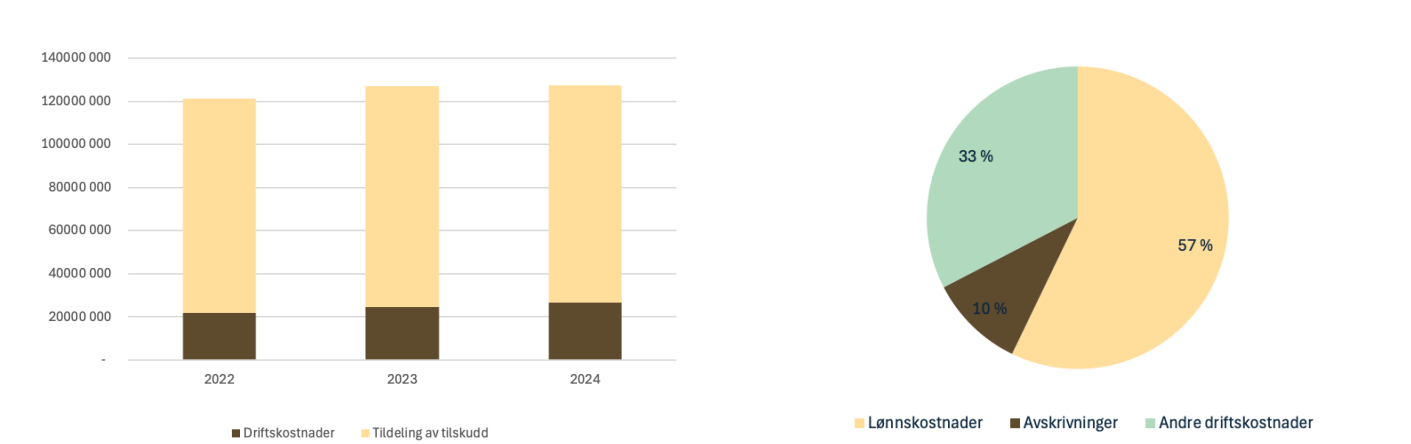
Tabellen viser utviklingen i Kulturminnefondets økonomiske nøkkeltall de siste tre årene. Samlet tilde-
ling fra Klima- og miljødepartementet har økt fra 121,3 millioner kroner i 2022 til 127,3 millioner kroner
i 2024.

Driftskostnadene har hatt en vekst fra 2022 til 2024.

Driftskostnadene har også økt, fra 21,8 millioner kroner i 2022 til 24, 5 millioner kroner i 2023 og 26,6
millioner kroner i 2024. Også her ser man at veksten har avtatt tydelig mellom 2023 og 2024 i sam-
menligning med veksten mellom 2022 og 2023. Denne har gått fra en vekst i kostnader på 12,5 % til
kun en vekst på 8,82 % i 2024. Driftskostnadene er derfor nå en større andel av de totale tilgjengelige
midlene som har gått fra å være 18 % i 2022 og 19 % i 2023, til 21 % i 2024, men denne endringen er å
forvente når veksten i den totale tildelingen er lavere enn veksten på driftskostnadene.

Lønnsandelen av driftskostnadene har holdt seg stabil på rundt 55 % de siste to årene, etter en liten
nedgang fra 57 % i 2022. Lønnskostnadene per årsverk har økt i takt med driftskostnadene, med en
liten nedgang fra 2023 til 2024.

Det er generelt en vekst i budsjettet med økte midler til tildelinger og høyere driftskostnader, mens
fordelingen mellom lønnsutgifter og øvrige driftskostnader har holdt seg mer stabil.

Figurene viser hvor stor del driftskostnader og tilskudd utgjør i prosent av bevilgninga.
Driftskostnadene har de siste tre årene vært på 18 - 20 %, av bevilgningen fra KLD. Lønnskostnadene
utgjør som tidligere år over 50 % av driftskostnadene.

Nøkkeltall fra årsregnskapet	2022	2023	2024
Samla tildeling fra KLD	121 318 000	127 216 000	127 298 000
Driftskostnader	21 761 071	24 465 847	26 625 515
Tildeling av tilskudd	99 556 929	102 750 153	100 672 485

Andelen av bevilgningen som avsettes til tildeling av tilskudd variere i takt med bevilgning og drift av
administrasjonen og styret. Den hadde en økning på 3,2 % fra 2022 til 2023, men en nedgang på
2 % i 2024.
Kulturminnefondet har kunnet dele ut mer i tilskudd enn det som bevilges årlig fra
Klima- og miljødepartementet. Årsaken til dette er at tilbakekalte midler fra tidligere tildelte tilskudd
går inn i balansen og kan brukes til nye tildelinger.

Tilbakeføringer kan skyldes frasingelser, tilbakekallinger av tilskudd eller at eldre prosjekter avsluttes
med en reduksjon av opprinnelig bevilget beløp.

Disse tilbakeførte midlene utgjør en betydelig del av de tilgjengelige midlene for nye tildelinger og er en
viktig del av Kulturminnefondets økonomiske forvaltning, hvor oppfølging og tilpasning av prosjekt
kan bidra til at midler satt til side til prosjekt som ikke lot seg gjennomføre som planlagt, kommer
andre søknader til gode.

Tilskuddsforvaltning

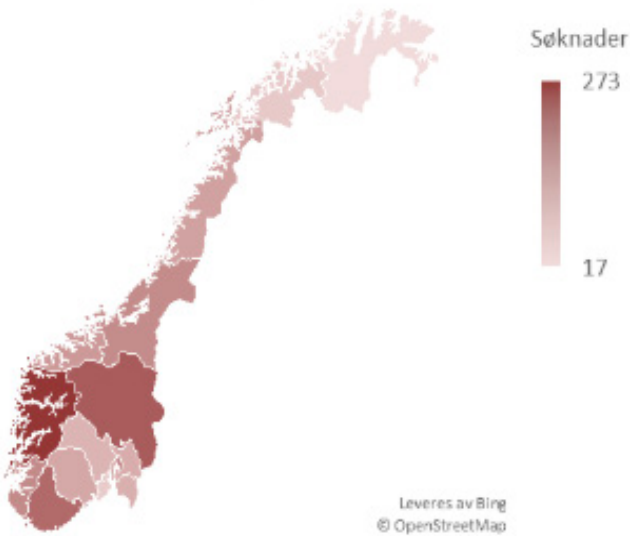
Kulturminnefondet mottok 1 793 søknader i 2024, av disse ble det gjort vedtak i 1 586, 138 må ferdigbehandles i 2025, og 69 søknader ble trukket av søker. Til sammen ble det søkt om 559 millioner kroner. Vi hadde i 2024 en økning i antall søknader, mens søknadsbeløpet er lavere enn fjoråret.

Mottatte søknader og søknadsbeløp fordelt på de tre siste årene

Antall og beløp	2022	2023	2024
Antall søknader	1 661	1 725	1 793
Søknadsbeløp	513 138 000	567 174 000	559 362 000

Tallene viser at flere søker om støtte, men at det totale etterspurte beløpet ikke øker tilsvarende. Dette kan skyldes at søkerne i større grad er veiledet til mer realistiske søknadsbeløp, og at de er veiledet til å søke om støtte til delprosjekter. Den økonomiske situasjonen blant søkerne kan også ha gjort det vanskeligere å realisere større prosjekt.

Mottatte søknader i 2024

Behandlet søknader og vedtatte tilskudd

Søknader og tilskudd	2022	2023	2024
Antall søknader	1 661	1 685	1 688
Antall tilskudd	700	752	802
Søknadsbeløp	513 467 000	533 457 000	515 332 405
Tilskuddsbeløp	117 418 000	118 614 000	129 169 000

Antall behandlede søknader har holdt seg relativt stabilt de siste tre årene, med en økning fra 2022 til 2024. Økningen er på litt over 1 % i perioden, noe som tyder på en jevn saksbehandlingstakt. Tallene her er kun søknader med vedtak, men søknader som trekkes eller avsluttes av Kulturminnefondet på andre måter innebærer også behandling.

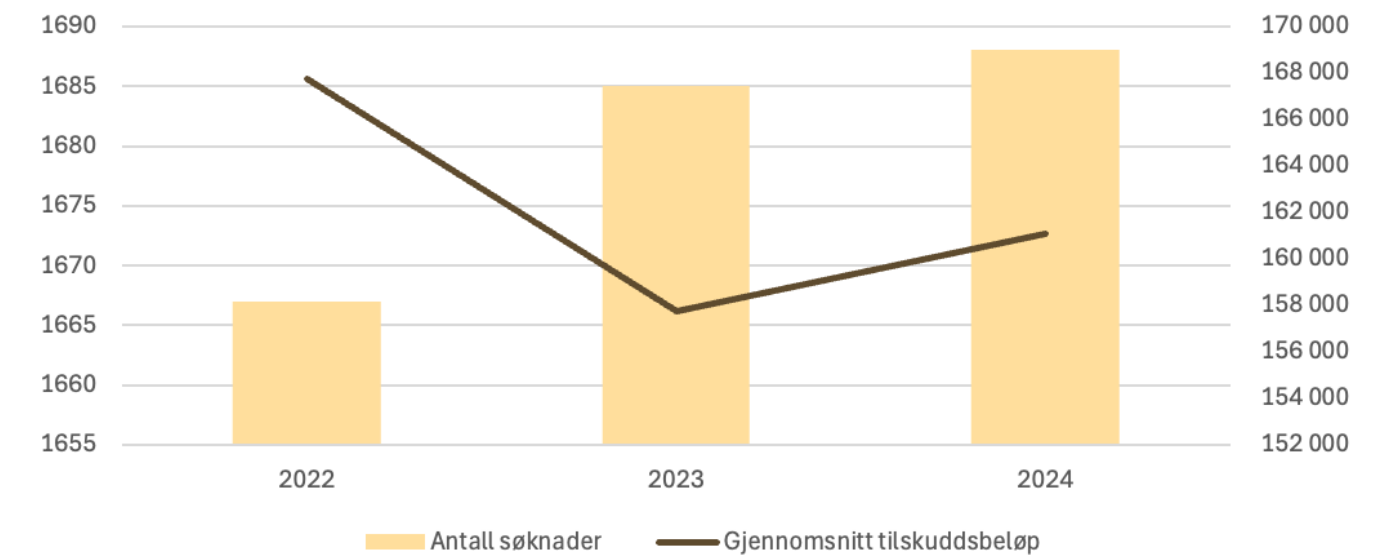
Antall vedtatte tilskudd har økt mer merkbart på 15% fra 2022 til 2024. Andelen innvilgede søknader har dermed økt, noe som kan indikere at en større andel av søknadene oppfyller kriteriene for støtte og at tilskuddsmidlene har strukket til for å dekke flere prosjekter. Dette oppnås gjennom samhandling med søkere og tilpasning av tilskudd.

Søknadsbeløpet har variert noe i perioden, men økt fra 2022 til 2024.

Tildelte tilskudd har økt jevnt, fra 117,4 millioner kroner i 2022 til 129,2 millioner kroner i 2024, en vekst på nesten 10 %. Her utgjør forskjellen mellom 2023 og 2024 en betydelig vekst i totalt tilskuddsbeløp på 9%.

Utviklingen viser at Kulturminnefondet behandler et stabilt antall søknader, men at flere prosjekter får innvilget støtte.

Tilskuddsbeløpet har økt i takt med tilgjengelige midler. Gjennom veiledning før søknad og noe mindre tilskudd i snitt per prosjekt enn tidligere, har vi kunnet gi støtte til flere prosjekter enn tidligere. Tilskuddene sikrer at prosjekt kan komme i gang og er dermed en utløsende faktor for mer privat innsats.

Søknadsordninger

Søknader og tilskudd	2022	2023	2024
Faste kulturminner	1 307	1 351	1 370
Fartøy	57	87	79
Sikringstiltak	173	85	92
Fagseminar	41	41	48
Rullende	52	48	38
Formidling	37	73	61
Søknader til sammen	1667	1685	1688

Søknadsbeløp	2022	2023	2024
Faste kulturminner	467 030 006	476 240 007	470 209 044
Fartøy	14 958 000	24 637 000	24 015 961
Sikringstiltak	19 768 000	5 547 000	8 666 340
Fagseminar	1 687 000	2 109 000	2 706 362
Rullende	6 290 000	7 472 000	4 568 108
Formidling	3 728 000	5 945 000	5 166 635
Søknader til sammen	513 461 006	521 950 007	515 332 450

Tabellene viser hvordan mottatte søknader og søknadsbeløp fordeler seg på Kulturminnefondets ulike støtteordninger over de siste tre årene. Utviklingen viser at Kulturminnefondet behandler et stabilt antall søknader, men at flere prosjekter får innvilget støtte.

Tilskuddsbeløpet har økt i takt med tilgjengelige midler. Gjennom veiledning før søknad og noe mindre tilskudd i snitt per prosjekt enn tidligere, har vi kunnet gi støtte til flere prosjekter enn tidligere. Tilskuddene sikrer at prosjekt kan komme i gang og er dermed en utløsende faktor for mer privat innsats.

Utvikling i antall søknader

Antall behandlede søknader har som nevnt økt noe i løpet av perioden, fra 2022 til 2024.

Kategorien faste kulturminner har økt fra 1307 søknader i 2022 til 1370 i 2024 og utgjør 81% av søknadene totalt. Dette betyr at majoriteten av søknadene fortsatt gjelder tradisjonelle istandsettings- og restaureringstiltak relatert til forskjellige bygg eller strukturer.

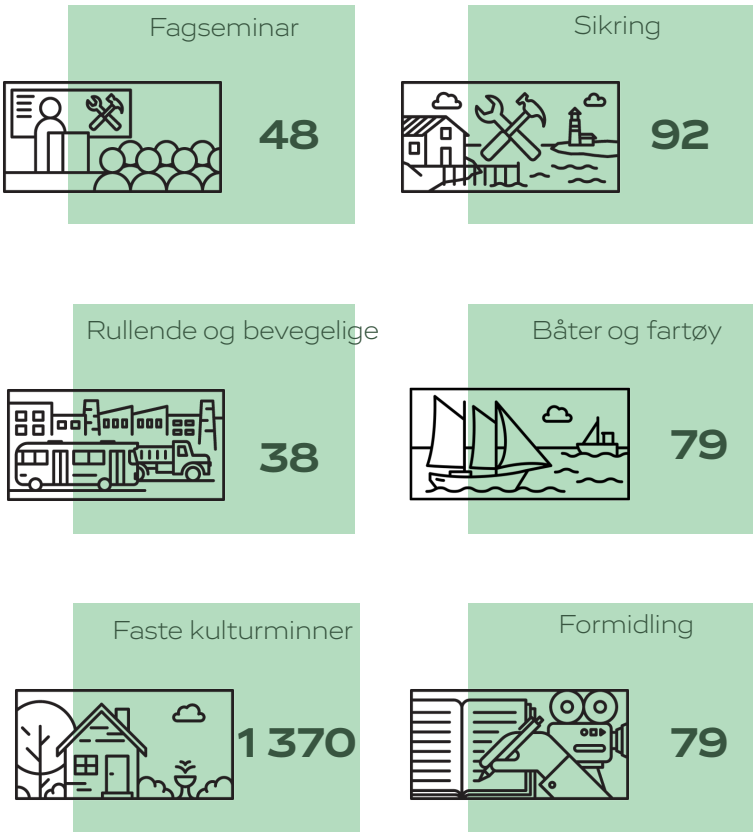
Noen søknadstyper har hatt større variasjoner. Søknader innen sikringstiltak har svingt betydelig. Dette kan indikere at behovet for denne typen tiltak varierer fra år til år. Dette er også en ordning hvor flere av søknadene er blitt definert å skulle ligge under ordningen for faste kulturminner. Slike endringer kan ha påvirket dette tallet og ledet til en viss nedgang.

Søknadene til ordningen *Fartøy* har variert i perioden 2022 til 2024, men har en økning på 38% fra 2022 til 2024.

For ordningen for kurs og fagseminar har det vært forholdsvis stabilt med en viss økning i 2024 hvor det ble mottatt 48 søknader. Dette tilsvarer en økning på 17 % fra året før. Ordningen er begrenset i størrelse, så endringer gir et større prosentvis utslag, men det ser generelt ut til å ha en positiv utvikling.

Ordningen for rullende og bevegelige kulturminner har gjennom perioden har hatt en nedgang i løpet av perioden på 26,9%. Dette kan henge sammen med at ordningen fortsatt er forholdsvis ny og ikke like kjent.

Ordningen for formidling er har variert i perioden 2022 til 2024, men har en økning på 65% fra 2022 til 2024.

Utvikling i søknadsbeløp

Søknadsbeløpet for faste kulturminner har holdt seg stabilt og utgjør fortsatt den største andelen, med en mindre økning fra 2022 med 467 millioner kroner til 470 millioner i 2024.

For fartøy og båter er det en økning på 10 millioner fra 2022 til 2024.

Søknadsbeløpet for sikringstiltak har hatt en nedgang fra 19,8 millioner kroner i 2022 til 8,7 millioner i 2024. Dette tilsvarer en nedgang på 56 % mellom 2022 og 2024. Dette er et resultat av at søkerne har tilpasset sine prosjekter til lavere kostnader og at ordningen for sikringstiltak er blitt klarere definert.

I ordningen for kurs og fagseminar er det en stabil økning i søknadsbeløp, fra 1,6 millioner i 2022 til 2,7 millioner i 2024.

Rullende og bevegelige kulturminner har hatt en nedgang fra 2022 til 2024 på 27% i søknadsbeløp. Dette sammenfaller med antallet søknader. At det er en del svingninger innenfor denne ordningen gir en viss mening da dette er en forholdsvis ny ordning opprettet i 2021 så det kan antas at det fortsatt ville være noen svingninger før man ser en form for stabilisering. I kontrast til ordningen det er mest nærliggende å sammenligne den med, altså ordningen for fartøy og båter så er gjerne prosjektene for rullende og bevegelige kulturminner noe mindre og i mange tilfeller knyttet til mer skiftende og ikke fullt så organiserte grupper enn i fartøyvernet som historisk sett er mer etablert. Dette vil gi utslag i søknadstall og beløp.

I ordning for formidling har søknadsbeløpet økt fra 3,7 million i 2022 til 5,2 millioner i 2024.

Det er ikke uvanlig at det i denne ordningen mottas endel søknader som til prosjekt som faller utenfor det ordningen er tiltenkt, altså mindre formidlingsprosjekt relatert til kulturminner som Kulturminnefondet allerede har støttet med midler.

Klagesaksbehandling

Klager	2022	2023	2024
Avslag	967	933	886
Klager	58	64	54
Klager trukket	19	14	12
Klager avvist	14	47	40
Klage sendt til KLD	22	3	1
Andel klager av avslag	6 %	7%	6 %
Klage trukket av klager	33 %	22 %	22 %

Tabellen viser utviklingen i klagebehandlingen i Kulturminnefondet over de siste tre årene, inkludert antall avslag, klager og klageutfall.

Antall avslag har gått gradvis ned, fra 967 i 2022 til 886 i 2024. En total reduksjon på over 8 % hvor mesteparten av nedgangen skjedde mellom 2023 og 2024. Andelen klager i forhold til antall avslag har ellers holdt seg relativt stabilt med mellom 6–7 %.

En viktig utvikling er nedgangen i antall klager som blir sendt videre til Klima- og miljødepartementet (KLD) for endelig avgjørelse. I 2022 ble 22 saker sendt til KLD, mens det bare ble sendt en sak sendt i 2024. Dette tilsvarer en total reduksjon på hele 95 %, noe som indikerer at de aller fleste klagesaker blir avklart i Kulturminnefondet.

I 2022 kom en endring i Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond som spesifiserte at Kulturminnefondets skjønnsutøvelse ikke kan påklages. Klager på Kulturminnefondets faglige vurderinger og skjønnsutøvelse kan derfor avvises. De fleste klagesaker angår nettopp dette og antall avviste klager har derfor økt.

Tallene viser en nedgang i både avslag og klagesaker, samtidig som flere av klagene behandles og avgjøres internt uten å bli sendt videre til KLD. Dette ser generelt ut til å være et resultat av tydeligere begrunnelser i vedtakene, bedre kommunikasjon med søkerne gjennom klageprosessen, og et rammeverk som nå i større grad tillater Kulturminnefondet å håndtere klagesaksprossene lokalt.

Dypdykk - eksempler på vårt arbeid

Laurgard i Sel kommune byr på spennande kulturhistorie

Hans Marius Sletten Nuvstad (35) fekk konsesjon på Laurgard i 2022 og sette i gang restaureringsarbeidet med friskt ungdommeleg pågangsmot og konkrete planar om framtidig bruk av garden.

– Som unge leikte eg meg rundt Laurgard, men eg kunne ikkje i min villaste fantasi tenkje meg at eg ein gong skulle bli eigar av denne garden. Men da den vart lyst ut for sal, og det vart ein diskusjon om Laurgard kunne restaurerast vakna draumen i meg, fortel Hans Marius. Eg prioriterer restaureringa av tømmerhuset fyrst, og håper at eg alt frå sommaren kan tilby pilegrimar overnatting og noko sjølvhushald her. I fjor flytta eg sjølv inn i andre høgda i Pensjonatet.

–Laurgard er ein nydeleg plass med eit stort potensiale, og eg såg ei moglegheit til å realisere draumen min med Laurgard som ein særeigen plass for overnatting, mat, uteservering og kulturhistorie.

3. AKTIVITETER OG RESULTATER

Overordnet resultatdel

Klima

Eiere og forvaltere er satt i stand til å ta vare på verneverdige kulturminner og kulturmiljø tilpasset et klima i endring. Ombruk av verneverdige kulturminner og kulturmiljø bidrar til å redusere Norges klimagassutslipp.

Kulturminnefondets bidrag til klimatilpasning og ombruk

Kulturminnefondet spiller en viktig rolle i å styrke eiere og forvalteres evne til å bevare verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i møte med et klima i endring. Gjennom støtte til prosjekter som fremmer klimatilpasning, energieffektivisering, gjenbruk og ny bruk, bidrar Kulturminnefondet til å redusere Norges klimagassutslipp og fremme bærekraftige løsninger. Dette bidrar til økt ombruk av verneverdige kulturminner og kulturmiljø som igjen bidrar til å redusere Norges klimagassutslipp.

Kartlegging av miljømessige verdiskapingseffekter

I de siste to årene har Kulturminnefondet systematisk registrert verdiskapingseffekter knyttet til klima og miljø i behandlingen av prosjektsøknader. Prosjektene har blitt vurdert innenfor fire hovedkategorier:

- **Energieffektivisering:** Prosjekter som bidrar til redusert energibruk gjennom tiltak som etterisolering og oppgradering av bygningsdeler.
- **Gjenbruk:** Tiltak som benytter materialer fra andre bygg eller prosjekt.
- **Ny bruk:** Prosjekter som gir nye funksjoner til eldre bygninger og dermed sikrer deres fremtidige bruk.
- **Klimatilpasning:** Tiltak som styrker bygningers motstandskraft mot klimaendringer, som bedre drenering og sikring mot ekstremvær.

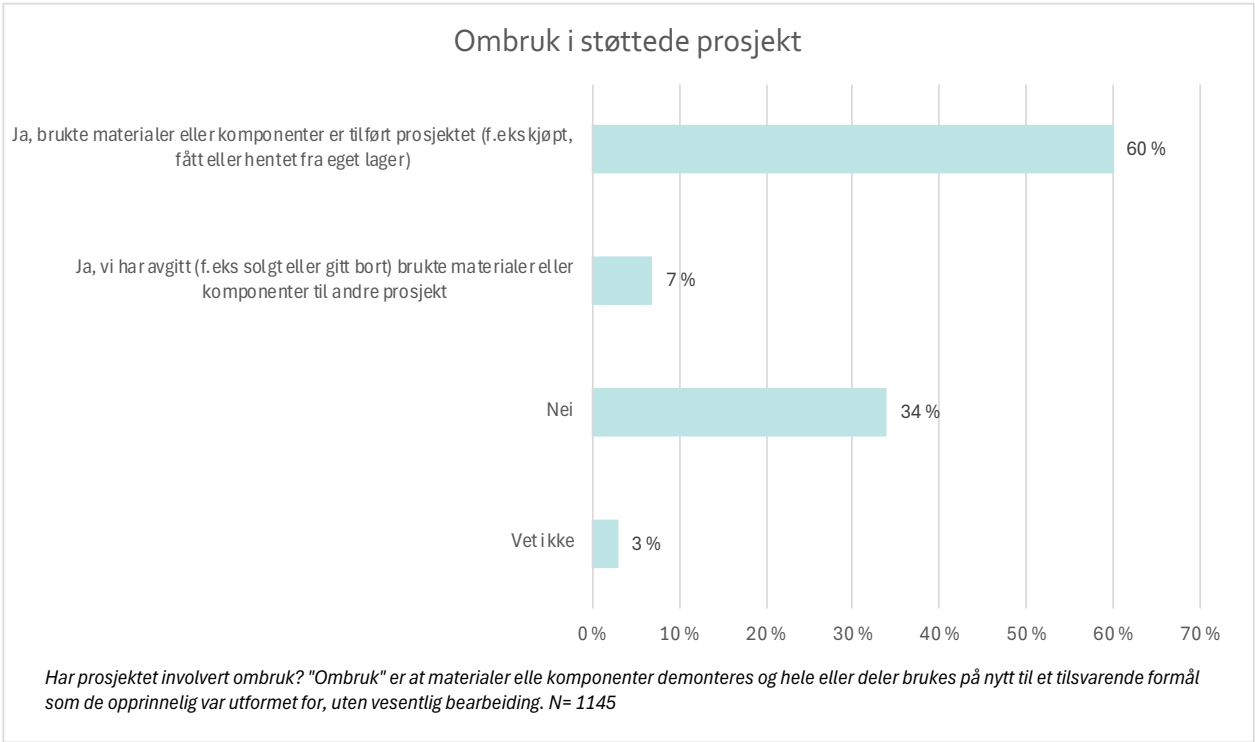
Dette systemet er utviklet for å framheve og kategorisere slike verdier i saksbehandling og formidling, og dermed sikre at slike prosjekt vektlegges i størst mulig grad. Slik sikres det at midler primært går til prosjekt som bidrar til å unngå unødig forurensing og forbruk, og legger til rette for en omstilling til et lavutslippssamfunn. Det legges ikke bare vekt på bevaring og gjenbruk av mest mulig av de opprinnelige elementene i bygg som er i bruk, men også at bygg som har begrenset eller ingen bruk blir revitalisert og igjen kan benyttes aktivt til sitt opprinnelige eller nye formål. Slik synliggjøring internt fremmer en mer målrettet saksbehandling og legger til rette for at prosjekt kan benyttes utad som gode eksempler for eiere og forvaltere av kulturminner.

Systemet videreutvikles kontinuerlig for å sikre at søknadsbehandlingen og vår rådgivning øker bevisstheten blant søkere om viktigheten av å ta i bruk kulturminner. Dette er med på å fremme bærekraftige løsninger for kommende generasjoner ved å redusere klimaavtrykket.

Ombruk som kjerneelement i klimaarbeidet

En sentral del av Kulturminnefondets strategi er å løfte fram gjenbruk som en del av prosjektenes finansiering. Dette gjør vi for å oppfordre søkere til å bruke egne materialer og til ombruk ved at dette kan føres som en del av søkers andel av prosjektet. Dette gir både økonomiske og miljømessige fordeler. I avslutta 2024-prosjekter ble verdien av slikt materialombruk 1,9 millioner kroner, noe som understreker betydningen av ombruk som et virkemiddel for å redusere klimagassutslipp og spare ressurser.

Fokuset på ombruk i fordelingen av tilskudd og rådgivning om dette sikrer at det er en tydelig kobling mellom bevaring av kulturmiljø og bevaring av naturmangfold og klima i prosjektene. Den eksisterende bygningsmassen og materialer som allerede er i sirkulasjon utgjør slik et utgangspunkt for videre utvikling. Dette sikrer at produksjon og bruk av nye materialer holdes til et nødvendig minimum. Da blir også forurensning og spredning av miljøgifter som følge av nyproduksjon begrenset.

Over 60 % av prosjektene som mottar støtte fra Kulturminnefondet benytter ombruk av bygningsdeler i en eller annen form. Dette inkluderer å ta i bruk deler og byggematerialer som tidligere har vært i bruk i andre sammenhenger og benytte disse som en ressurs i prosjektet. Hvordan prosjektet bidrar til bevaring og gjenbruk av bygg og verdier ellers kommer i tillegg. Sammenlignet med prosjekter som ikke fikk støtte, er ombruksandelen 10 % høyere i prosjekter

støttet av Kulturminnefondet, noe som viser at tilskuddene bidrar til mer bærekraftige løsninger.

Merverdier fra prosjekt

I løpet av 2024 er det utviklet et nytt element i systemet for sluttrapportering som gir mer detaljert innsikt i omfanget av ombruk og andre klimarelaterte merverdier. Dette forbedrer datagrunnlaget for fremtidig rapportering og dokumentasjon av hvordan tilskuddsmottagere har opplevd prosjektet som et ledd i å fremme klimatilpasning og sikre økt bærekraft.

Gjennom å ta utgangspunkt i data fra eksisterende rapportering og justere strategiske prioriteringer, sikrer Kulturminnefondet en tydelig sammenheng mellom sitt arbeid og globale klimamål. Dette vil legge grunnlaget for en enda sterkere innsats i årene som kommer.

Bærekraftprofil

Det er også gjennomført flere interne bærekraftsrelaterte tiltak som bidrar til at Kulturminnefondet følger krav om økt bærekraft i eget arbeid og drift.

Det ble gjennomført en felles intern workshop med gjennomgang av krav og retningslinjer, og innspill til forbedringer i Kulturminnefondets bærekraftsarbeid. I workshopen identifiserte vi relevante prosesser og interessenter, og utarbeidet en vurdering av Kulturminnefondets påvirkning og avtrykk på klima, miljø, samfunn og mennesker.

Vurderingen ble grunnlaget for en intern bærekraftsplan som skal bidra til å redusere klima- og karbonavtrykk. Bærekraftsplanen, som nå er satt i effekt, inneholder målbare tiltak for grønn omstilling i Kulturminnefondet. Planen setter rammer og retningslinjer for reisevirksomhet, avfallshåndtering, innkjøp, og forbruk av materiell og energi. Det interne arbeidet og planen skaper bevissthet rundt forbruk og påvirkningskraften som både Kulturminnefondet, og den enkelte ansatte har.

Kobling til FNs bærekraftsmål

Kulturminnefondets innsats bidrar slik til oppnåelsen av flere av FNs bærekraftsmål. Oversikt over dette nevnes i eget avsnitt senere, men når det gjelder de som spesielt er knyttet til klima er det bidraget til tre av målene som er spesielt synlig. Bevaring og revitalisering av kulturminner styrker lokal identitet og fremmer utviklingen av bærekraftige lokalsamfunn i henhold til mål 11. Kulturminner fungerer som en viktig ressurs for at folk kan leve gode liv og utvikle seg økonomisk og sosialt samtidig som man reduserer forurensning og sløsing av ressurser ved å benytte eksisterende bygg og materialer.

Ombruk og klimatilpasning bidrar også til å redusere klimagassutslipp og øker vår motstandskraft mot klimaendringer slik ønsket er ut fra bærekraftsmål 13. Fokuset på bevaring av ressurser og gjenbruk forhindrer direkte unødig forbruk og angriper en av de grunnleggende årsakene til klimaendringer.

Dette leder igjen til et mer bærekraftig forbruk som er hensikten med bærekraftsmål 12 som angår ansvarlig forbruk og produksjon. Kulturminnefondets arbeid legger opp til at vi oppnår mer med mindre ressurser så ressursbruken, miljøødeleggelser og klimautslipp begrenses. Dette bidrar i overført betydning til økonomisk vekst, begrensede klimaendringer og økt livskvalitet.

Gjennomsiktige og forståelige søknadsprosesser

Eiere og foreninger opplever at Kulturminnefondet har gjennomsiktlige og forståelige søknadsprosesser.

Tilgjengelighet og lavterskel

Kulturminnefondet har som mål at eiere og forvaltere av kulturminner og kulturmiljøer enkelt skal finne oss, forstå hvordan de kan søke om støtte, og oppleve prosessen som tydelig og tilgjengelig. Dette oppnås gjennom kontinuerlig arbeid for å forbedre våre digitale løsninger, kommunikasjonsverktøy og rådgivningstjenester.

Klarspråk

Innhold på nettsider, i skjemaer, og brev vurderes og revideres med fokus på klarspråk. Det er utviklet en klarspråkprofil for utgående kommunikasjon. Utgående brev og maler som sendes til brukere gjennom behandlingssystemet ble i 2024 gjennomgått som en del av arbeidet med klarspråk og justert for å sikre bedre lesbarhet og tydelig kommunikasjon. Arbeidet med klarspråk inkluderer intern opplæring for å styrke ansattes kompetanse til å kommunisere klart og presist med søkere. Dette har tidligere inkludert kurs, og blitt fulgt opp videre gjennom blant annet klarspråkstafett med intern deling av gode råd og formuleringer, skrivekurs, og kurs i formidling og presentasjonsteknikk.

Oppdatert informasjon

Nettsiden er under revisjon for å gi enda tydeligere informasjon om ordningen, og gi bedre tilgang på veiledning om hvordan eierne søker og gjennomfører et prosjekt i samarbeid med Kulturminnefondet. Veiledningsmaterieil utvikles og oppdateres kontinuerlig for å hjelpe søkere med å forstå prosessen, hva som kreves av en søknad, og hvordan man benytter brukerportalen (ESS) igjennom prosjektet.

Digitale forbedringer

ESS gjennomgås og det arbeides jevnlig med oppdateringer for at dette skal være mer oversiktlig, intuitivt og effektivt. Det legges vekt på å både brukervennlighet og det å sikre at krav til kvalitet på søknader opprettholdes. Det tas også høyde for at mange søkere har begrenset digital erfaring, og rådgivning og hjelp er tilgjengelig for de som trenger det.

Som en del av arbeidet med innføring av en flatere organisasjonsmodell er det også gjort oppdateringer i systemet på arbeidsflyt som effektiviserer saksbehandlers arbeid med godkjennelse, rapport, og endringer i prosjekt. Dette fører igjen til kortere saksbehandlingstid for brukere.

Tilgjengelig rådgivning

Rådgivere er tilgjengelige for søkere og tilskuddsmottakere gjennom hele prosessen fra arbeid med søknad til sluttrapport. Rådgivning er tilgjengelig på epost og telefon, og det gjennomføres både fysiske og digitale befaringer, og informasjonsmøter med råd og veiledning.

Brukerundersøkelser

Agenda Kaupang gjennomførte i løpet av 2024 en undersøkelse av Kulturminnefondets samfunnsnytte for perioden 2017- 2023. Denne ga god informasjon om Kulturminnefondets betydning, hvordan tilskuddsordningen oppfattes, og merverdier av arbeidet. Dette ga informasjon som brukes videre i utvikling av vårt arbeid.

Det ble i 2024 også igangsatt arbeid med et prosjekt i samarbeid med Riksantikvaren som kartlegger brukeres oppfatning av søknadsprosessen og hjelpen de får hos Kulturminnefondet i enda større grad. De overordnede resultatene herfra indikerer at et tydelig flertall av de som kontakter Kulturminnefondet opplever at de raskt kan komme i kontakt og får gode råd og effektiv behandling av saker. Videre arbeid med og analyse av resultatene fra denne undersøkelsen foregår fortsatt og legges til grunn for den pågående utviklingen av kundeservice og kommunikasjon.

Bevaringsstrategier

Kulturminnefondet bistår Riksantikvaren i gjennomføringen av oppdrag fra departementet i utformingen av tematiske bevaringsstrategier.

Kulturminnefondet har spilt en aktiv rolle i utarbeidelsen av de nye bevaringsstrategiene som er utformet av Riksantikvaren i tråd med oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. Kulturminnefondets direktør har deltatt i styringsgruppen for arbeidet, som ble ledet av Riksantikvaren, og har formidlet Kulturminnefondets overordnede erfaringer fra et bredt spekter av istandsettingsprosjekter.

Siden bevaringsstrategiene er en del av en større satsning for å sikre at kulturmiljø ikke bare beskyttes, men også kan brukes aktivt for bærekraftig samfunnsutvikling så er Kulturminnefondet en god kilde til kunnskap om dette. Kulturminnefondet har en betydelig samling søknader og prosjekt knyttet til blant annet kystens og landbrukets kulturmiljøer. Dette inkluderer informasjon om tilstand, utfordringer, nyttige tiltak og tilpasninger, hvordan forskjellige tiltak påvirker bruk, og hvordan aktiv bruk bidrar til å sikre en kombinasjon av vern og verdiskaping.

Kulturminnefondets datagrunnlag gir solid faglig forankring for en bredere forståelse av kulturminners tilstand og hvilke tiltak som er mest effektive for bærekraftig bruk og bevaring. Datagrunnlaget kan fungere som dokumentasjon på hvordan kulturminner best kan sikres og bruk videreføres og kan fungerer som et grunnlag for utvikling, oppfølging og evaluering av bevaringsstrategier.

Kulturminnefondet vil fortsette sitt engasjement gjennom aktiv deltakelse i implementering og gjennomføring av bevaringsstrategiene. Gjennom tilskuddsordningen, erfaringsdeling og rådgivning har Kulturminnefondet vært en bidragsyter til at våre kulturminner- og miljøer blir bevart, satt i stand og brukt aktivt i samfunnsutviklingen.

Nasjonalt mål- Kulturminner og kulturmiljø

Miljømål 1. Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø

Kulturminnefondet arbeider målrettet for å realisere nasjonalt mål 1. ved å legge til rette for at alle, uavhengig av bakgrunn eller ressurser, kan ta ansvar for, og engasjere seg i bevaringen av kulturmiljøer. Dette oppnås gjennom en kombinasjon av økonomisk støtte og praktisk bistand knyttet til søknadsprosessen, oppfølging av prosjekter og en tilrettelegging for allmenn deltagelse og engasjement.

Kulturminnefondet er et lavterskeltilbud for private eiere og foreninger som forvalter kulturminner. Dette innebærer en aktiv innsats for å sikre at ordningen er kjent, tilgjengelig og forståelig. Kulturminnefondet gir veiledning til søkere gjennom hele prosessen, både med søknadsarbeidet og gjennomføring av prosjekter. I tillegg arrangeres det inspirasjonskvelder, søknadsverksteder og informasjonsmøter for å gi både praktisk bistand og motivasjon.

En sentral del av dette arbeidet er utviklingen av søknadssystemet og en kontinuerlig forbedring av veiledningsmateriellet for å gjøre søknadsprosessen så enkel og tilgjengelig som mulig.

Resultater og utvikling i 2024

Kulturminnefondet har i 2024 videreført arbeidet med å sikre at flere har mulighet til å engasjere seg i og ta ansvar for kulturmiljø. Tilskuddsordningen har hatt stadig stor etterspørsel og bred geografisk fordeling, og antall søknader har økt med 31,6 % fra 2020 til 2024.

Privatpersoner og foreninger dominerer søknadsbildet, og tilskuddene fordeles slik at de bidrar til en variert, effektiv og aktiv bruk av kulturminner og kulturmiljøer. Dette gir høy allmenn nytteverdi og lokal forankring, og understreker Kulturminnefondets rolle som en relevant og aktuell samarbeidspartner for eiere over hele landet.

Søknadsprosessen er blitt mer tilgjengelig gjennom tekniske forbedringer, bedre veiledning og målrettet rådgivning. Disse tiltakene har ført til færre feil i søknadene, raskere saksbehandlingstid og økt brukertilfredshet.

Selv om etterspørselen etter midler er høyere enn tilgjengelige ressurser, har Kulturminnefondet utviklet strategier for å sikre at midlene fordeles bredt, samtidig som større istandsettingsprosjekter får nødvendig støtte. Fordelingen tar høyde for geografisk balanse, og det gjøres tilpasninger i innvilgelsesgrad for å sikre at fylker med lavere søknadsaktivitet fortsatt har god representasjon.

For å videreføre denne utviklingen vil Kulturminnefondet:

- Fortsette å nå ut til nye og etablerte målgrupper gjennom målrettet informasjon og veiledning.
- Videreføre forenkling av søknadsprosessen for å senke terskelen ytterligere.
- Opprettholde en balansert fordeling av midlene på tvers av fylker og eierformer.
- Videreutvikle saksbehandlingsprosesser for enda raskere og mer effektiv behandling.

Disse tiltakene skal sikre at flere kulturminner reddes, brukes og skaper verdier i lokalsamfunn, samtidig som tilskuddsordningen forblir enkel å bruke, tilgjengelig og relevant.

Prioritering 1.1 Privatpersoner og foreninger som eier og forvalter verneverdige kulturminner kjenner til, og benytter seg av tilskuddsordningen

Kulturminnefondet har de siste årene prioritert å forbedre og forenkle søknadsprosessen, samt øke tilgjengeligheten til tilskuddsordningen. Dette har blant annet skjedd gjennom forbedret veiledning, bedre digitale løsninger og at det legges opp til samarbeid med frivillige foreninger og andre aktører.

At mange frivillige lag, foreninger, og stiftelser kjenner til og benytter ordningen anses som positivt siden dette er prosjekter som fremmer lokal deltakelse og engasjement og vektlegger lokal betydning, tilhørighet, og felles engasjement.

Styringsparameter 1.1.1 *Antall søknader, søknadsbeløp, tilskudd og tilskuddsbeløp, etter eierform og fylke.*

Mottatte søknader i året fordelt på fylke

Fylke	2020	2021	2022	2023	2024
Finnmark	19	20	22	29	17
Troms	28	60	40	48	45
Nordland	73	100	108	112	107
Trøndelag	128	154	165	158	140
Møre og Romsdal	75	107	102	117	119
Vestland	204	303	268	290	273
Rogaland	89	132	133	149	143
Agder	138	172	152	165	192
Telemark	62	72	84	86	97
Vestfold	21	41	30	37	42
Innlandet	238	259	222	210	215
Buskerud	73	82	77	68	77
Akershus	86	117	74	72	88
Østfold	46	76	67	69	85
Oslo	82	118	117	115	153
Sum 31.8.	1 362	1 813	1 661	1 725	1 793

Generell økning

Tabellen viser utviklingen i antall mottatte søknader til Kulturminnefondet over de siste fem årene, fordelt på fylker. Økningen i antall søknader kan tolkes som en indikasjon på at Kulturminnefondet når ut til stadig flere private eiere og foreninger, og at kunnskapen om tilskuddsordningen øker. I 2021 var det en større pågang under pandemien hvor flere eiere hadde tid til å arbeide med sine kulturminner, samtidig som økt usikkerhet førte til større etterspørsel etter økonomisk støtte. Dette ga en viss nedgang det påfølgende året, men tallene indikerer ellers et jevnt stigende søknadstall.

Økningen i totalt antall søknader fra 2020 til 2024 er på 31,6 % og viser at flere kjenner til og ønsker å bruke ordningen, og at Kulturminnefondets informasjons- og veiledningstiltak har vært effektive. De fleste fylker har en stabil eller økende trend i antall søknader, hvor blant annet Oslo, Østfold, og Vestfold har hatt en sterk prosentvis vekst de siste fem årene. Fylker som Vestland, Agder, Rogaland og Trøndelag har jevnt høye søknadstall. Det er noen svingninger, men dette er å forvente og knyttet til naturlige årsaker med tilfeldige årlige variasjoner heller enn en systematisk trend.

Åresvise variasjoner

Selv med svingninger fra år til år er det kun to fylker som har hatt en negativ utvikling siden 2020. Finnmark har gått fra 19 søknader i 2020 til 17 i 2024, men hadde ellers fram til 2023 hatt en god vekst. Innlandet er det andre fylket hvor søknadstallet har gått noe ned siden 2020. Begge har opplevd en prosentvis nedgang på rundt 10 %.

Fylker som har hatt en midlertidig nedgang kan periodevis ha opplevde økt aktivitet og tildeling tidligere, eller andre faktorer som påvirker søknadsmengden i enkeltår. I Finnmark har det historisk sett vært et lavere antall søknader, men tidligere informasjonsarbeid har ført til en økning i antall søknader fra fylket i tidligere år. At antallet søknader har gått noe ned kan indikere at informasjonsarbeidet mot mindre aktive områder som Finnmark bør opprettholdes.

I Innlandet er søknadsmengden samlet sett såpass stor at det også er mer potensial for svingninger hvor antallet søknader generelt er høyt, men noe skiftende fra år til år. Dette er en naturlig variasjon i relatert til hvor mange prosjekt som er søknadsklare fra år til år. Økonomiske forhold som egne ressurser, kostnadsnivå og tilgjengelige midler ellers påvirker når eiere har anledning til å søke og gjennomføre prosjekt. Lignende åresvise variasjoner sees også i andre fylker med et større antall søknader, og siden antallet søknader i Innlandet ellers er økende siden 2023, er det ikke noen grunn til å anta at det er en varig synkende trend.

Kulturminnefondets informasjonsarbeid, veiledning og digitale utvikling har en klar effekt på hvordan private eiere og foreninger benytter seg av ordningen. Informasjonsarbeid, tett dialog med eiere, og mer brukervennlige søknadsprosesser bidrar til å øke både bevisstheten og bruken av ordningen. Selv om enkelte fylker har hatt små svingninger i søknadstallene fra år til år, viser den stabile økningen i søknader de siste fem årene at ordningen er både relevant og etterspurt. Kulturminnefondet vil slik videreføre sitt målrettede informasjonsarbeid for å sikre at stadig flere eiere blir kjent med og benytter seg av ordningen.

Fylke	Antall søknader	Søknadsbeløp	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Finnmark	18	6 504 393	12	1 526 000
Troms	44	10 951 076	20	2 994 000
Nordland	101	31 133 693	49	9 848 000
Trøndelag	123	27 962 808	57	8 335 000
Møre og Romsdal	118	36 699 765	69	11 665 000
Vestland	248	68 058 933	116	18 130 000
Rogaland	129	45 476 347	57	9 934 000
Agder	177	45 551 793	88	9 920 000
Telemark	89	27 605 200	46	6 798 000
Vestfold	42	16 415 452	21	4 012 000
Innlandet	208	49 224 413	100	14 219 000
Buskerud	67	21 458 375	44	6 067 000
Akershus	85	26 296 007	35	6 042 000
Østfold	80	26 411 193	37	7 705 000
Oslo	159	75 583 002	51	12 001 000
Sum	1 688	515 332 450	802	129 196 000

Tabellen viser fordelingen av behandlede søknader, søknadsbeløp, innvilgede tilskudd og tilskuddsbeløp fordelt på fylker i 2024. Dataene gir en god indikasjon på at tilskuddsordningen er tilgjengelig for hele landet, samtidig som den balanserer høy etterspørsel med en strategisk fordeling av midlene.

Fylkesvis variasjon

Antall søknader og tildelte tilskudd varierer betydelig mellom fylkene, men dette er forventet og i stor grad knyttet til forskjeller i bebyggelse, folketall og kulturminnetetthet. Vestland og Innlandet skiller seg ut som de mest aktive fylkene, både når det gjelder antall søknader og tildelte tilskudd. Fordelingen av midler tar også høyde for dette ved at det arbeides aktivt for å sikre både geografisk bredde og mangfold.

Generelt sett innvilges rundt 50 % av søknadene, men det er enkelte fylkesvise unntak. Finnmark og Buskerud skiller seg ut ved at nærmere to tredjedeler av søknadene innvilges. Spesielt i Finnmark er dette et bevisst grep for å sikre at ordningen har en bred geografisk forankring også i områder der søknadsaktiviteten tradisjonelt har vært lav. Kulturminnefondet har over tid arbeidet for å øke søknadsvolumet fra Finnmark, og en høyere innvilgelsesgrad her bidrar til å styrke kjennskapen til ordningen og oppmuntre flere til å søke.

Selv om det som tidligere vist har vært en viss nedgang fra 2020 i antallet søknader fra Finnmark så er dette dermed noe det kompenseres for gjennom søknadsbehandlingen. Dette er en type tilpasning som bidrar til å opprettholde engasjement og kjennskap til tilskuddsordningen.

I motsatt ende av skalaen skiller Oslo seg ut med den laveste innvilgelsesprosenten, hvor omtrent én av tre søknader blir innvilget. Dette henger sammen med at gjennomsnittlig søknadssum per prosjekt i Oslo er betydelig høyere enn i resten av landet. Mange av søknadene gjelder større og mer komplekse bygningsprosjekter som krever høyere tilskuddsbeløp for å være effektive. Kulturminnefondet prioriterer derfor færre prosjekter i Oslo, men gir til gjengjeld høyere summer til de som mottar støtte, slik at tilskuddet kan bidra til en mer reell realisering av prosjektene.

Etterspørsel og tilpasset tilskuddsforvaltning

Det totale søknadsbeløpet for 2024 var på 515,3 millioner kroner, mens tilgjengelige midler utgjorde 129,2 millioner kroner. Dette betyr at etterspørselen er fire ganger høyere enn den tilgjengelige rammen, noe som understreker behovet for en strategisk tildeling av midler.

At 48 % av alle søknader i snitt likevel mottar midler vitner om en tilpasningsdyktig fordeling av midlene. Det arbeides med å få til løsninger for å realisere prosjekter av ulik størrelse og omfang innenfor de rammene tilskuddsordningen har. Dette oppnås gjennom dialog med søkerne og løpende vurdering underveis i prosessen. Ved tildelingene legges det særlig vekt på prosjektets kulturminnefaglige verdi, gjennomføringsevne og finansieringsplan. I tillegg legges det vekt på geografisk bredde, slik at midlene kommer flest mulig regioner og eiere til gode.

Kulturminnefondet arbeider for å sikre at støtteordningen både er rettferdig og geografisk balansert. Selv om etterspørselen overstiger tilgjengelige midler, har kulturminnefondet utviklet strategier og retningslinjer for å maksimere effekten av tilskuddene, sikre en bred geografisk spredning og prioritere prosjekter som gir størst samfunnsnytte. Den stort sett stabile andelen innvilgede søknader viser en aktiv tilpasning i forhold til etterspørsel.

Eierform	Antall søknader	Søknadsbeløp	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Privat	1 250	340 173,040	591	84 204 000
Selskap/foretak	197	111 932 299	94	25 342 000
Forening	186	39 463 271	87	12 913 000
Stiftelse	51	22 323 840	30	6 737 000
Offentlig eie	4	1 440 000		
Sum	1 688	515 332 450	802	129 196 000

Tabellen viser hvordan tilskuddene fra Kulturminnefondet er fordelt etter eierform i 2024. Den gir innsikt i hvilke aktører som søker om og mottar midler, og viser hvordan en tydelig prioritering av privatpersoner og foreninger i tråd med målet om at disse skal kjenne til og benytte seg av ordningen.

Privatpersoner

Med 1250 av 1688 søknader står privatpersoner for en klar majoritet av søknadene og utgjør 74 % av alle innsendte søknader. Av disse fikk 591 innvilget støtte til sitt prosjekt, noe som tilsvarer 47 % av søknadene og dermed reflekterer andelen innvilgede prosjekt i forhold til totalt antall godt. De drøyt 84 millionene som ble delt ut til privatpersoner utgjør da totalt 65 % av det totale tilskuddsbeløpet.

Dette er også en viktig gruppe da en stor andel av Norges kulturminner eies av privatpersoner som ofte har begrenset med andre finansieringsmuligheter for istandsetting og bevaring. De fleste søker om støtte til små eller mellomstore prosjekt med en snittsum på søknader på rundt 270 000 kroner, og en gjennomsnittlig tilskuddsbeløp på rundt 140 000 kroner per prosjekt.

Den store andelen søknader fra privatpersoner er med å bekrefte Kulturminnefondets funksjon som en tilgjengelig lavterskelordning som når enkeltpersoner over hele landet. Det skaper muligheter som gjør at kulturminner som direkte berører lokalsamfunn, nærmiljø og familieeiendommer kan settes i stand og styrke lokal, sosial og kulturell verdiskaping.

Næringsaktører

Private selskap og foretak får i snitt innvilget 48 % av sine søknader og ligger dermed på like linje med privatpersoner når det gjelder innvilgelsesgrad. Med 94 tilskudd til selskap og foretak utgjør det 12 % av alle innvilgede prosjekt i 2024. Totalt går nærmere 20 % av tilskuddsmidlene til prosjekt med denne typen eierform. Dette betyr at den gjennomsnittlige summen som er gitt til hvert prosjekt på et kulturminne eid av en slik næringsaktør, er en del høyere enn den gjennomsnittlige summen gitt til prosjekt eid av privatpersoner.

Dette henger i stor grad sammen med at prosjekt hvor eier er en næringsaktør ofte er større og mer kostnadskrevenne enn prosjektene som gjennomføres av privatpersoner. For privatpersoner og næringsaktører ligger andelen innvilgede søknader, og snittet på innvilget sum i forhold til totalt søknadsbeløp, på omtrent på det samme nivået.

Dette viser at Kulturminnefondet også bidrar til å styrke næringsbasert verdiskaping knyttet til kulturmiljøer. Mange av disse prosjektene dreier seg om kulturminner som brukes i reiseliv, utleie eller annen næringsvirksomhet, hvor bevaring bidrar til lokal økonomisk aktivitet.

Foreninger og stiftelser

Foreninger og stiftelser spiller en avgjørende rolle i bevaring, formidling og kompetanseheving innen kulturminnevernet. Det er derfor av stor betydning at slike grupper kjenner til og benytter tilskuddsordningen. Med til sammen 237 søknader utgjør prosjektsøknader fra foreninger og stiftelser 14 % av alle søknader. 117 av disse søknadene mottok i 2024 støtte fra Kulturminnefondet.

Når det gjelder søknader om kulturminner eid av foreninger så innvilges disse i 47 % av tilfellene og er dermed godt på linje med andelen totalt, og søknader fra privatpersoner og næringsaktører. I tilfellet med kulturminner eid av stiftelser er andelen innvilgede prosjekt i forhold til totalt antall søknader noe høyere med en andel på nesten 59 %. Dette er ikke en følge av noen spesifikk prioritering, men et naturlig resultat av at stiftelser, i likhet med foreninger, ofte oppfyller en ønsket grad av frivillighet, allmenn nytteverdi, eller tilgjengelighet i sine prosjekt. De har også ofte en mer stabil økonomi enn en del foreninger. Nytteverdien og den økonomiske gjennomførbarheten av slike

prosjekt vil derfor ofte anses som høy.

Søknadene fra stiftelser har også normalt en noe høyere søknadssum, men de utgjør også en mindre andel av søknadene med kun 51 søknader i 2024 mot 186 fra foreninger. Eiergruppen foreninger er imidlertid svært variert og består at et mangfold av foreninger, lag, grupper, og interesseorganisasjoner med varierende organisasjonsstruktur og størrelse fra hele landet. Differansen mellom de to er dermed et naturlig resultat av forskjellen i mengden av potensielle søkere.

For både foreninger og stiftelser er også andelen av den totale søknadssummen som innvilges noe høyere enn i prosjekt med kulturminner eid av privatpersoner eller selskap og foretak. For både foreninger og stiftelser innvilges rundt 30 % av den totale søknadssummen. Andelen blir noe annet hvis man ser på forholdet mellom gjennomsnittlig søknadssum og gjennomsnittlig tilskuddssum for hvert prosjekt.

Prosjekter med foreninger som eiere får i snitt innvilget 70 % av den summen de søker om, mens prosjekter eid av privatpersoner, næringsaktører og stiftelser i gjennomsnitt får innvilget rundt 50 % av søknadssummen. Dette betyr ikke at Kulturminnefondet dekker en tilsvarende andel av det totale prosjektbudsjettet, men at det er en høyere andel av den omsøkte summen som tildeles for foreningsprosjekter. Forskjellen skyldes i stor grad at foreningers søknadsbeløp ofte er lavere enn for andre eiergrupper, og at det dermed er enklere å innvilge en større andel av det de søker om. For mindre prosjekter er det også ofte lettere å gi et tilskudd som ligger nærmere den omsøkte summen, noe som gjør at foreningsprosjekter i snitt får en større andel av sin søknadssum dekket enn større og mer kostnadskrevenne prosjekter.

Begge gruppene prioriteres generelt noe foran privatpersoner eller næringsaktører på flere punkter. Foreninger og stiftelser er særlig viktige fordi de ofte står bak mer fellesskapsbaserte prosjekter, som restaurering av bygninger med mer bred allmenn nytteverdi eller tilgjengelighet. Dette bidrar også til en enda større av frivillig arbeid og lokal deltakelse, der folk engasjerer seg i dugnadsbaserte istandsettingsprosjekter som ofte kommer lokalsamfunnet som helhet til større nytte. I tillegg har spesielt mange foreninger også en rolle som kunnskapsformidlere og lokale kompetansesentre, spesielt innen tradisjonshåndverk og vern. Dette, og den høye andelen dugnadsarbeid og engasjement er derfor en årsak til at det å legge opp til at foreninger som eier og forvalter verneverdige kulturminner kjenner til, og benytter seg av tilskuddsordningen er viktig. Dette bidrar til at arbeidet og tilskudds fordelingen Kulturminnefondet gjør skaper bred samfunnsnytte, ikke bare for enkeltpersoner, men for hele lokalsamfunn.

Offentlige eierskap

I tråd med Kulturminnefondets mandat der fondet hovedsakelig er rettet mot private aktører og frivillige aktører så utgjør søknader med offentlige eiere kun en marginal andel av søknadene. Det ble kun mottatt fire søknader om midler til offentlig eide kulturminner i 2024 og ingen av disse ble bevilget midler. Søknader og henvendelser av denne arten relatert til offentlige bygg og kulturminner henvises normalt til å undersøke muligheten for midler gjennom andre finansieringsordninger og støtteordninger gjennom statlige og kommunale budsjett.

Styringsparameter 1.1.2 *Kvalitativ vurdering av brukereffekter av forenklingsarbeid og videreutvikling av søknadssenteret*

Som en del av arbeidet med å styrke tilgangen til tilskuddsordningen og senke terskelen for deltakelse, har Kulturminnefondet i 2024 gjennomført og videreført en rekke tiltak og prosjekt for å forbedre søknadssenteret og veiledningen til søkerne. Målet har vært å gjøre søknadsprosessen mer brukervennlig, forståelig og effektiv, noe som er avgjørende for at alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljøet. Spesielt privatpersoner og foreninger som potensielt har mindre erfaring med søknadsprosesser, prosjektutvikling er brukergrupper det er satset på i arbeidet med å forenkle søknadsprosess.

Den viktigste utviklingen i 2024 har vært videreutviklingen av det digitale søknadssenteret, der både tekniske forbedringer og innholdsmessige justeringer har bidratt til at flere kan søke på en enklere og mer effektiv måte. Målet er at søknadsskjemaet blir så strømlinjeformet som mulig, med enkel navigasjon og brukervennlighet. Muligheten til å lagre og gjenoppta søknader med relevant veiledning underveis bidrar til færre feil.

I tillegg er språk og struktur i veiledningsmateriell forbedret, med et fokus på klarspråk. Dette har gjort det enklere for førstegangssøkere å forstå kriteriene og hvordan de kan utforme en søknad. Samtidig arbeides det med målrettet rådgivning, både gjennom søknadsverksteder og fortsatt veiledning via telefon og e-post som gjør at flere førstegangssøkere skal oppleve søknadsprosessen som mer tilgjengelig.

For å forbedre brukernes opplevelse av ordningen, har Kulturminnefondet også effektivisert saksbehandlingen gjennom automatisering av enkelte prosesser og innføring av mer standardiserte vurderingskriterier. Dette gir i flere tilfeller kortere behandlingstid, slik at søkerne raskere får svar på sine søknader, noe som igjen gir bedre forutsigbarhet for gjennomføring av prosjektene.

En effekt for søkere er at søknadsprosessen blir mer intuitiv, kommunikasjon mer lettfattelig, og terskel for å ta kontakt eller sende en søknad senkes. Veiledningen bidrar til å redusere problem med mangelfulle søknader, og til å sikre at tiltak er mer aktuelle i forhold til bærekraftsmål og Kulturminnefondets prioriteringer. Dette leder til at flere kan benytte ordningen og at prosjekter i større grad kan realiseres innenfor de tilgjengelige rammene.

Samlet sett har forenklingsarbeidet og forbedringene i søknadssenteret bidratt til at flere eiere og forvaltere av kulturminner kan søke støtte og gjennomføre sine prosjekter. Kulturminnefondet viderefører arbeidet med å forbedre brukervennligheten i søknadssystemet og styrke veiledningen til søkerne relatert til dette, slik at enda flere kan delta i bevaringsarbeidet av vår felles kulturarv.

Miljømål 2. Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging

Kulturmiljøer er en viktig ressurs for bærekraftig samfunnsutvikling. De bidrar til å styrke lokal identitet, skape økonomiske verdier og fremme miljøvennlige løsninger gjennom gjenbruk og bevaring. Kulturminnefondet støtter prosjekter som sikrer at kulturmiljøer ikke bare bevares, men også brukes aktivt som en del av en helhetlig planlegging og verdiskaping i samfunnet.

En viktig del av dette arbeidet er samarbeidet med fylkeskommuner, kommuner og Sametinget, som gjennom finansiering og tilrettelegging bidrar til gjennomføringen av prosjekter, og hjelper med å integrere kulturmiljøhensyn i regional og lokal planlegging. Slikt samarbeid er avgjørende for å skape felles langsiktige og bærekraftige løsninger.

Samtidig er privat engasjement en viktig drivkraft i arbeidet med å bevare kulturmiljøer. Private eiere og foreninger tar i bruk kulturminner til næringsformål, reiseliv, utleie og håndverk, og bidrar til økonomisk bærekraft og aktivitet i lokalsamfunn. Mange prosjekter viser at kulturmiljøer kan fungere som ressurser som skaper både økonomiske og sosiale verdier, samtidig som de ivaretar historiske og kulturelle kvaliteter.

Gjennom målrettede tilskudd og tett samarbeid mellom private og offentlige aktører bidrar Kulturminnefondet til en helhetlig forvaltning av kulturmiljøene, der både økonomiske, miljømessige og kulturelle verdier ivaretas.

Resultater og utvikling i 2024

I 2024 har Kulturminnefondets tilskudd bidratt til å sikre, sette i stand og ta i bruk kulturminner over hele landet, ofte samfinansiert med andre. Prosjektene som er gjennomført, har ikke bare styrket bevaringen av kulturminner, men også skapt verdier i form av aktivitet, engasjement og økonomiske ringvirkninger i lokalsamfunn.

Fylkeskommuner, Sametinget og kommuner har vært samarbeidspartnere, enten gjennom direkte økonomiske tilskudd eller ved å legge til rette for gjennomføring. Innledende resultater fra brukerundersøkelsen for 2024 tilsier at nesten halvparten av alle som var i kontakt med Kulturminnefondet også hadde vært i kontakt med fylke eller sameting. Selv om prosjektene i stor grad er privat finansiert, har offentlig medfinansiering vært en avgjørende faktor for realisering av større tiltak, særlig for foreninger og stiftelser.

Samtidig har Kulturminnefondets støtte også spilt en viktig rolle i lokal verdiskaping. En betydelig andel av de istandsatte kulturminnene har blitt tatt i bruk til næringsvirksomhet, spesielt innenfor reiseliv, utleie og småskala produksjon. Tallene fra 2024 viser at privatpersoner og selskaper er de største aktørene innen kulturminnebasert næring, mens foreninger og stiftelser også bidrar, særlig gjennom prosjekter med bredere samfunnsnytte.

En utfordring i kartleggingen av verdiskaping har vært å dokumentere hvordan kulturminner brukes etter istandsetting. Saksbehandlingen har vært basert på vurderinger av prosjektets formål ved søknadstidspunktet, med en indikasjon på hvilke tiltak som har næringsutvikling som mål. Det er nå satt i verk løsninger for å få en mer fullstendig oversikt over hvordan de faktisk tas i bruk etter ferdigstillelse.

Prioritering 2.1 Fylkeskommuner, Sametinget og kommuner er engasjerte i prosjekter som mottar tilskudd fra Kulturminnefondet

Andre offentlige aktører spiller en sentral rolle i arbeidet med å bevare og aktivt bruke kulturmiljøer. Fylkeskommuner, Sametinget og kommuner bidrar både med finansiering, tilrettelegging og faglig støtte, og dette er avgjørende for at kulturminner bevares på egne lokale premisser og brukes som en ressurs.

Kulturminnefondet og disse offentlige aktørene har vært viktig for å realisere prosjekter over hele landet. Fylkeskommunene og Sametinget fungerer som både koordinerende ledd mellom statlige og lokale initiativer, faglige ressurser, og har i flere tilfeller utløst ekstra finansiering som har gjort det mulig å gjennomføre større istandsettingsprosjekter. Kommunene engasjerer seg også i prosjekter hvor kulturmiljøer er viktige for lokal identitet og næringsutvikling.

Fordelingen av finansiering viser tydelig at andre offentlige aktører også spiller en aktiv rolle i å støtte kulturminneprosjekter, både gjennom direkte tilskudd og gjennom andre bidrag. Kulturminnefondet vil fortsette å styrke disse samarbeidsstrukturene for å sikre at kulturmiljøer integreres i helhetlig planlegging og bærekraftige utviklingsstrategier.

Styringsparameter 2. 1. 1 *Andel privat og offentlig finansiering i søknader og innvilgede tilskudd fylkesvis*

Finansering i søknader behandlet i 2024

	Egenandel	Private tilskudd	Offentlige tilskudd	Søknadsbeløp	Finansiering totalt
Fylke					
Finnmark	5 258 335	2 230 000	910 000	6 504 393	14 902 728
Troms	12 610 996	2 566 541	2 515 000	10 951 076	28 643 613
Nordland	47 125 573	2 859 887	2 442 856	27 962 808	80 391 124
Trøndelag	89 196 976	12 491 900	9 008 948	68 058 933	178 756 757
Møre og Romsdal	78 110 966	2 536 212	4 274 694	45 551 793	130 473 665
Vestland	30 756 294	1 867 000	2 515 750	27 605 200	62 744 244
Rogaland	34 569 363	5 042 766	814 068	16 415 452	56 841 649
Agder	70 772 467	6 197 383	14 036 707	49 224 413	140 230 970
Innlandet	26 295 271	967 000	1 884 862	21 458 375	50 605 508
Telemark	47 085 720	2 327 110	4 081 230	26 296 007	79 790 067
Vestfold	48 685 706	6 718 350	3 971 998	26 411 193	85 787 247
Buskerud	42 139 979	10 223 322	7 406 787	31 133 693	90 903 781
Akershus	51 616 216	5 642 941	5 018 870	36 699 765	98 977 792
Østfold	66 485 891	2 939 500	7 741 000	45 476 347	122 642 738
Oslo	168 827 119	5 697 506	10 165 621	75 583 002	260 273 248
Til sammen	819 536 872	70 307 418	76 788 391	515 332 450	1 481 965 131

Finansiering i avsluttede prosjekter innvilget i 2024

Fylke	Egenandel	Private tilskudd	Offentlige tilskudd	Tilskudd KMF	Finansiering totalt
Finnmark	726 655	30 000	111 000	259 000	1 126 655
Troms	1 077 858	125 000	235 000	612 216	2 050 074
Nordland	2 936 690	6 500	1 500	1 130 000	4 074 690
Trøndelag	3 559 524	211 200	129 000	1 360 000	5 259 724
Møre og Romsdal	5 831 844	1 217 026	-	2 268 000	9 316 870
Vestland	5 537 509	1 178 600	592 000	2 331 000	9 639 109
Rogaland	3 201 398	1 515 000	2 763 403	1 675 000	9 154 801
Agder	5 308 005	142 250	274 321	2 007 681	7 732 257
Innlandet	6 848 832	163 159	695 000	2 795 000	10 501 991
Telemark	3 193 475	900 000	-	836 000	4 929 475
Vestfold	5 476 879	169 000	615 590	1 775 429	8 036 898
Buskerud	2 484 491	32 000	62 800	944 000	3 523 291
Akershus	895 267	25 000	100 000	691 000	1 711 267
Østfold	6 852 426	120 000	200 000	1 905 000	9 077 426
Oslo	9 668 145	973 729	84 026	3 166 000	13 891 900
Til sammen	63 598 998	6 808 464	5 863 640	23 755 326	100 026 428

Fylkeskommuner, kommuner og Sametinget spiller en aktiv rolle i å tilrettelegge for bevaring og videre bruk av kulturminner. Data fra 2024 viser fordeling av finansieringen mellom privat egenandel, private tilskudd og offentlig støtte i prosjekter som har mottatt tilskudd fra Kulturminnefondet. Egenandelen og private midler utgjør den største delen av finansieringen, men offentlige tilskudd spiller en betydelig rolle i å sikre gjennomføring av prosjektene, særlig i enkelte fylker. I spesielt Rogaland med 30 %, men også i Finnmark og Troms med rundt 10 % utgjør offentlige tilskudd en god del av finansieringen. I motsatt ende ser vi at offentlige tilskudd ikke har vært dokumentert i de avsluttede prosjektene i Møre og Romsdal og Telemark.

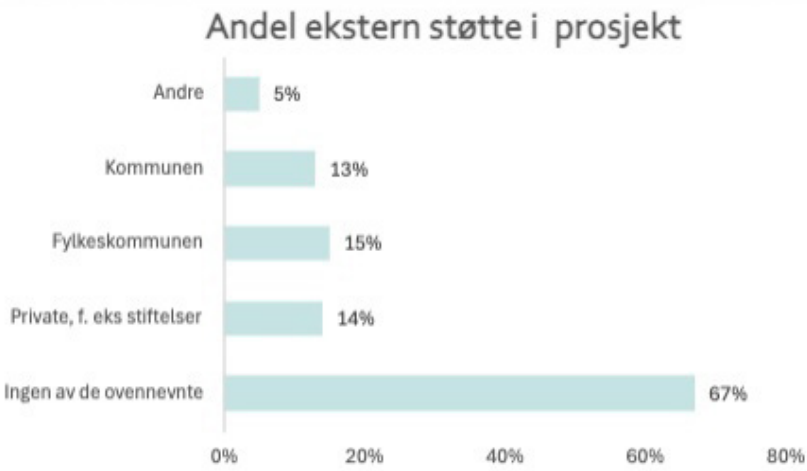
Dette betyr ikke nødvendigvis at det ikke forekommer samfinansiering med offentlige instanser i Møre og Romsdal og Telemark. Siden dataene kun inkluderer prosjekter som både er innvilget og avsluttet i 2024, kan det være prosjekter med offentlig finansiering som ennå ikke er ferdigstilt og derfor ikke er inkludert i analysen. Tabellen over, angående finansiering av søknader, viser at det i disse fylkene er planer for samfinansiering.

Totalt utgjør offentlig finansiering fra kilder som Fylkeskommuner, Sametinget og kommuner 5, 9 % av finansieringen i prosjekt som mottar tilskudd fra Kulturminnefondet. Andelen kan virke lav, men må

sees i sammenheng med at mange prosjekter ikke kvalifiserer for andre offentlige tilskudd. I tilfeller der offentlig finansiering er til stede, utgjør den ofte en betydelig andel, på nivå med Kulturminnefondets tilskudd. Sammen utgjør tilskudd fra Kulturminnefondet og andre offentlige tilskudd nesten 30 % av den totale finansieringen.

Samfinansiering som prioritert satsing
Samfinansiering vurderes som et positivt element i søknader, og har vært et prioritert satsingsområde i 2024. Dette gjør at dette er en faktor som kategoriseres og vurderes spesifikt som en del av saksbehandlingen og oppfordrer til at Kulturminnefondet er en medbidragsyter i prosjekt der andre også er involvert. Dette sikrer samarbeid og synergieffekter gjennom prosjektene.

I rådgivning relatert til prosjektsøknader oppfordres søkere aktivt av Kulturminnefondet til å også utforske andre finansieringsmuligheter for å få til en høyere grad av samfinansiering, og det informeres om andre private og offentlige støtteordninger. Som oversikten over finansiering i søknader behandlet i 2024 viser, er det søkt om langt høyere andel fra Kulturminnefondet enn det er søkt om finansiering fra andre offentlige og private tilskuddsordninger. Dette kan henge sammen med at Kulturminnefondet i flere tilfeller er en tilskuddsordning som favner bredere, både når det gjelder ulike tiltak, men også type og alder på kulturminner som støttes. Dette gjør at Kulturminnefondet er en mulig kilde til finansiering for en større andel prosjekt, og dermed utgjør en større andel i prosjektets søknadsbudsjett.

Samfinansiering er en viktig faktor i mange av prosjektene Kulturminnefondet støtter. Samfunnsnytterapporten viser at tilskuddene ofte fungerer som en utløsende faktor for ekstern støtte. Prosjekter som mottar støtte fra Kulturfondet er i stor grad også finansiert gjennom private og offentlige tilskudd, noe som sikrer en bredere forankring og større økonomisk bærekraft.

Relasjon til øvrig finansiering

• Ekstern privat finansiering

I de avsluttede prosjektene i 2024 utgjør privat finansiering, da inkludert egenandel og private tilskudd, ca. 70 % av totalfinansieringen. Egenandelen utgjør her nærmere 64 %. Andre private tilskudd utgjør rundt 7 % av finansieringen, en forholdsvis liten andel av finansieringen, men dette er noe som varierer fra fylke til fylke. I spesielt Vestfold og Rogaland utgjør midler fra andre private instanser en betydelig del av finansiering med over 15 %, og i Vestland og Møre og Romsdal er dette en viktig del av finansieringen med henholdsvis 12 % og 13 %.

I andre fylker som Buskerud og Nordland er den eksterne private finansieringen marginal. Dette kan vitne om at mulighetene for øvrig privat finansiering varierer sterkt mellom fylkene og understreker behovet for at offentlige instanser gjennom samfinansiering kan kompensere for dette.

• Egen privat finansiering

Søkers egenandel består av en kombinasjon av dugnad, bruk av egne materialer og egenkapital, er i alle fylker den viktigste finansieringskilden. Som nevnt utgjør dette totalt i snitt nærmere 64 % av alle prosjekt.

I mange fylker utgjør dugnad, altså tilskuddsmottaker eller andre frivilliges arbeid på prosjektet, en stor del av egenandelen. Vi har krav om at tilskuddsmottaker står for minst 30 % av finansieringen i et pro-sjekt. En times eget arbeid med dugnad er verdsatt til 350 kroner, og utgjør i mange prosjekt en viktig del av tilskuddsmottakers egen finansiering av prosjektet. Kulturminnefondet og andre støtteordninger kan da bidra med midler til materialer eller kompetanse tilskuddsmottaker ikke kan stå for selv. I prosjekter innvilget og avsluttet i 2024, har det vært gjennomført 27 584 dugnadstimer til en verdi av 9 654 350 kroner.

Andelen dugnad utgjør i snitt 10 %, og for de fleste fylker er dugnad mellom 10 % og 30 % av egenandel. Det eneste fylket som trekker ned snittet noe er Oslo hvor dugnad generelt bare utgjør 1 %. Dette fordi prosjektene i Oslo normalt er en del omfattende.

Bruken av egne materialer utgjør kun 3 % av egenandelen, men er en viktig del av arbeidet med å sikre ombruk. Materialer som allerede er tilgjengelige for tilskuddsmottaker fra eget lager eller andre bygg kan gjenbrukes. Verdien av dette ligger både i den økonomiske besparelsen det gir for prosjektet, og at det fremmer ombruk og bærekraftig istandsetting.

Ved å bruke egne materialer reduseres behovet for innkjøp av nye bygningsdeler, noe som gjør det enklere for tilskuddsmottaker å realisere prosjektet innenfor et begrenset budsjett. Samtidig sikrer gjenbruk at kulturminnene bevares med materialer og ressurser som allerede finnes. Dette er en viktig del av Kulturminnefondets mål om bærekraftig bevaring og aktiv bruk av

kulturmiljøer. Dette viser at prosjektene har en sterk privat forankring, men samtidig at offentlig støtte er en viktig utløsende faktor. Denne samfinansieringen gjør det både mulig å realisere prosjekter.

Egenandelen og aktiviteten generelt i prosjektene viser at Kulturminnefondets støtte fungerer som en utløsende faktor for privat innsats. Den offentlige medfinansieringen i flere fylker understreker hvordan fylkeskommuner, kommuner og Sametinget også spiller en aktiv rolle i prosjektene og bevaringsarbeidet. Kulturminnefondets støtte bidrar til å utløse annen offentlig finansiering. Dette styrker prosjektenes gjennomføringsevne og gir dem et mer robust økonomisk utgangspunkt. Gjennom samarbeidet mellom private eiere og offentlige aktører sikres en bærekraftig forvaltning av kulturminner, der bevaring og aktiv bruk kombineres.

Forskjeller mellom finansiering i søknad og avsluttede innvilgede prosjekt

Underveis i søknadsprosessen, saksbehandlingen og gjennomføringen av prosjektene skjer det ofte justeringer i både budsjett og finansieringsstruktur. Dette er en integrert del av realitetsorienteringen av prosjektene, der planer tilpasses faktiske kostnader, tilgjengelig finansiering og eventuelle vilkår knyttet til tilskudd. Dette arbeidet reflekteres godt i sammenligningen mellom finansiering i innkomne søknader og i prosjektene som gis midler og gjennomføres.

Det forekommer en god del justeringer av offentlig medfinansiering fra søknad til ferdigstilt prosjekt. I mange tilfeller budsjetteres det med offentlig støtte fra fylkeskommuner, kommuner eller Sametinget, men i gjennomføringsfasen ser vi at noen prosjekter ikke får de offentlige midlene som opprinnelig var planlagt. Når dette skjer, ser vi ofte at prosjektet enten justeres i omfang eller at tilskuddsmottaker øker egeninnsatsen for å kompensere.

Tilsvarende ser man også at flere underveis i prosjektet tar kontakt med, eller får svar fra andre offentlige støtteordninger. Kulturminnefondets ordning for rapportering av prosjekresultat og kostnader er med vilje svært åpen slik at slike endringer godt kan gjøres for å tillate at også andre instanser kan ta del i prosjektet underveis. Kulturminnefondets støtte kan fungere som en utløsende faktor for andre offentlige midler, der en tildeling fra Kulturminnefondet øker sannsynligheten for å få støtte fra andre aktører.

Justeringene i finansiering mellom søknadsfasen og gjennomføringen viser tydelig hvordan fylkeskommuner, kommuner og Sametinget spiller en viktig rolle i mange prosjekter, men at denne finansieringen ikke alltid er fastsatt på søknadstidspunktet. Dette understreker betydningen av fleksibilitet i prosjektgjennomføring, og hvordan aktører må tilpasse seg tilgjengelige ressurser underveis.

For å styrke samfinansiering og sikre mer forutsigbare prosesser for søkere er det hensiktsmessig å videreføre arbeidet med å informere tilskuddsmottakere om mulighetene for offentlig støtte, samt fortsatt opprettholde kommunikasjon med fylkeskommuner og kommuner for bedre koordinering.

Styringsparameter 2. 1 .2 Fordeling finansiering etter eierform

Finansiering i søknader behandlet fordelt på eierform

Eierform	Egenandel	Private tilskudd	Offentlige tilskudd	Søknadsbeløp	Finansiering totalt
Privat	553 816	17 708	40 638	340 173	952 335
Selskap/foretak	192 138	10 587	16 294	111 932	330 952
Forening	40 587	30 869	13 412	39 463	124 332
Stiftelse	31 894	10 379	5 732	22 324	70 329
Offentlig eie	1 101	765	712	1 440	4 018
Til sammen	819 537	70 307	76 788	515 332	1 481 965

Eierform	Egenandel	Private tilskudd	Offentlige tilskudd	Søknadsbeløp
Privat	58 %	2 %	4 %	36 %
Selskap/foretak	58 %	3 %	5 %	34 %
Forening	33 %	25 %	11 %	32 %
Stiftelse	45 %	15 %	8 %	32 %
Offentlig eie	27 %	19 %	18 %	36 %
Alle	44 %	13 %	9 %	34 %
Privat andel		57 %		

Finansieringen av prosjekter som mottar støtte fra Kulturminnefondet varierer en god del avhengig av eierform. Dette er naturlig da private eiere, selskaper/foretak, foreninger, stiftelser og offentlig eiere har ulike finansieringsmodeller og ulik tilgang til både egenkapital og ekstern støtte.

Private eiere står for den største andelen av både egenandel og søknadsbeløp. Offentlig eide prosjekter har en lavere egenandel, men en høyere andel ekstern finansiering fra offentlige tilskuddsordninger. Foreninger og stiftelser skiller seg ut ved at de i betraktelig større grad enn privatpersoner og selskap/foretak, noe som gir mening da deres arbeid ofte er mer allmennyttig.

Kulturminnefondet legger til rette for en variert finansieringsstruktur der ulike eierformer har tilgang til tilskudd tilpasset deres behov og økonomiske kapasitet. Samfinansiering med andre offentlige aktører som fylkeskommuner, kommuner og Sametinget er en viktig del av finansieringsbildet, spesielt for prosjekter som er av allmenn interesse eller krever større investeringer.

Privat eierskap
Private eiere står for en betydelig andel av prosjektene og har den høyeste egenfinansieringen med 58 % egenandel. Dette inkluderer både dugnadsinnsats, egne materialer og egenkapital. Offentlige tilskudd utgjør en mindre andel på 4 %, noe som viser at prosjektene i stor grad baseres på privat finansiering og at offentlige aktører i mindre grad går aktivt inn med finansiering i disse tilfellene.

Privat sektor er dermed den gruppen som i størst grad bærer kostnadene selv, men samtidig ser vi at fylkeskommuner og kommuner i noen tilfeller bidrar der kulturminnet har høy samfunnsmessig verdi. Dette kan for eksempel være tilfeller der kulturminner har en funksjon i lokalsamfunnet utover privat bruk, for eksempel gjennom tilgjengelighet for allmennheten eller som del av en større kulturhistorisk sammenheng. Her kan slike andre offentlige aktører være viktige samarbeidspartnere, men deres involvering i slike prosjekt er begrensede sammenlignet med andre eierformer.

Selskaper og foretak
Selskaper og foretak har en finansieringsstruktur som ligner private eiere, med en tilsvarende egenandel på 58 %, men mottar noe høyere andel offentlig støtte (5 %). Dette kan skyldes at flere av disse prosjektene er kommersielt orienterte og kan kvalifisere for støtteordninger knyttet til næringsutvikling og reiseliv. Her ser vi en viss offentlig medfinansiering som kan være relatert til næringsstøtteordninger eller kommunale utviklingsmidler som kan tildeles for å stimulere økonomisk aktivitet knyttet til kulturminner.

Foreninger og stiftelser
Foreninger har en markant lavere egenandel på 33 %, men skiller seg ut ved å motta en betydelig andel private tilskudd 25 %, men også en høyere andel offentlig støtte som totalt utgjør 11 %. Dette indikerer at foreninger ofte fungerer som formidlere av kulturarv og dermed har bredere finansieringskilder, både fra private givere og offentlige støtteordninger.

Den høyere graden av offentlig støtte viser at både Kulturminnefondet og andre offentlige aktører engasjerer seg mer aktivt i prosjekter drevet av foreninger, noe som henger sammen med at slike

prosjekter ofte har en sterk allmennverdi. Foreninger står ofte bak tiltak som involverer lokalsamfunn, formidling av kulturhistorie og frivillig innsats, og dermed lettere kvalifiserer for offentlig finansiering. Der kulturminneprosjekter har en bredere samfunnsnytte, ser vi at andre offentlige aktører i større grad er involvert i prosjekt støttet av Kulturminnefondet.

Stiftelser har en egenandel på 45 %, noe lavere enn private eiere og selskaper, men de mottar i likhet med foreninger en større andel private tilskudd 15 % og offentlig støtte 8 %. Dette kan tyde på at stiftelser ofte fungerer som bevaringsaktører med bredere tilgang på finansiering enn enkeltpersoner og selskaper.

Stiftelser har ofte kulturhistoriske eiendommer med stor bevaringsverdi, og derfor er attraktive for både private og offentlige tilskudd. Dette gjør at de lettere kan søke støtte fra flere kilder, inkludert fylkeskommunale og kommunale kulturmidler enn private og foretak.

Offentlig eierskap

Offentlig eide kulturminner har en egenandel på kun 27 %, noe som er vesentlig lavere enn for andre eierformer. De mottar derimot 19 % private tilskudd og 18 % offentlig tilskudd, noe som reflekterer at slike prosjekter ofte har større grad av offentlig medfinansiering fra fylkeskommuner og kommuner. Dette er en naturlig effekt av at offentlige aktører i større grad er involvert i prosjekter der eierskapet allerede er offentlig. Dette kan henge sammen med at det her foreligger en forvaltningsforpliktelse eller at de teller sin egen finansiering som offentlig framfor å registrere den som egenandel.

At offentlige aktører som fylkeskommuner og kommuner tar et større ansvar for kulturmiljøer som er offentlig eid er i tråd med prioriteringer om at offentlige aktører skal være engasjerte i kulturminneprosjekter. Men i og med at Kulturminnefondet selv normalt ikke gir midler til offentlig eide kulturminner er det heller ikke noen grunn til å vektlegge tallene herfra som betydelige eller representative for tilskuddsordningen da utvalget er begrenset.

Eierforms påvirkning på samfinansiering

Tallene viser at offentlige instanser som fylkeskommuner, Sametinget og kommuner har en god rolle i finansieringen av kulturminneprosjekter i samarbeid med Kulturminnefondet, men i varierende grad avhengig av eierform. Kulturminnefondets finansiering i slike prosjekter varierer ellers lite, og holder seg rundt 34 %.

Basert på informasjon fra budsjett i søknadene ser vi at slike offentlige aktører i større grad bidrar til prosjekter eid av foreninger, stiftelser og offentlig sektor, mens private eiere og selskaper hovedsakelig finansierer prosjektene selv. Dette reflekterer hvordan kulturminner med bred samfunnsnytte ofte mottar mer offentlig støtte, mens privat- og næringsrelaterte prosjekter i større grad baseres på egen innsats og private midler.

Foreninger og stiftelser har en viktig rolle i å forvalte kulturminner som er tilgjengelige for allmennheten, noe som forklarer hvorfor de mottar en høyere andel offentlig støtte sammenlignet med private eiere. Samtidig ser vi at offentlig eide prosjekter har den laveste egenandelen, men mottar betydelig offentlig støtte, noe som viser at disse prosjektene i stor grad er avhengige av samfinansiering.

Ulike eierformer spiller en rolle i bærekraftig utvikling og helhetlig samfunnsplanlegging ved å bidra med en bredde i prosjektene og tiltakene som kun kan oppnås med et mangfold av aktører med forskjellige styrker og forutsetninger. Kulturminnefondets tilskudd fungerer som en utløsende faktor for finansiering på tvers av disse gruppene, og samspillet mellom private og offentlige aktører bidrar til at kulturmiljøer ikke bare bevares, men også aktivt brukes og videreføres som en ressurs i samfunnet. Samtidig tydeliggjør fordelingen av finansiering viktigheten av at offentlige aktører fortsetter sitt engasjement for å sikre langsiktig bevaring og tilgjengeliggjøring av kulturarven.

Prioritering 2.2 *Eiere og foreninger som mottar tilskudd bidrar til lokal verdiskaping*
Kulturminner og kulturmiljøer utgjør en ressurs for økonomisk verdiskaping. Gjennom bevaring og aktiv bruk kan kulturminner skape grunnlag for næringsutvikling, arbeidsplasser og økt lokal verdiskaping. Flere prosjekt med støtte fra Kulturminnefondet brukes til kommersiell virksomhet, som utleie, servering, reiseliv eller annen næringsvirksomhet. Tilskuddene bidrar dermed ikke bare til å sikre kulturhistoriske verdier, men også til å skape økonomisk aktivitet i lokalsamfunnene.

Kulturminnefondet prioriterer støtte til prosjekter der vern gjennom bruk er en sentral del av tiltakene. Dette sikrer at kulturminner ikke bare bevares, men også aktivt integreres i lokal næringsutvikling. Støtte til næringsprosjekter som benytter kulturminner bidrar til økt verdiskaping gjennom bevaring av tradisjonshåndverk, reiselivssatsinger, nye bruksområder for kulturminner og kulturmiljøer, og utvikling av steder som har betydning for lokalbefolkning og besøkende.

Styringsparameter 2.2.1 *Antall tilskudd og tilskuddsbeløp til næringsprosjekter etter type kulturmiljø*

Kulturmiljø	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Kystmiljø	13	3 946 000
By og tettsted	29	8 530 000
Landbrukets kulturmiljø	33	6 574 000
Industrimiljø	3	1 750 000
Sum	78	20 800 000

Kulturminnefondet prioriterer prosjekter som aktivt bidrar til lokal verdiskaping, og gjennom satsningsområdet "Næringsutvikling" har vi i saksbehandlingen identifisert og kategorisert prosjekter som i særlig grad understøtter økonomisk aktivitet og utvikling med grunnlag i kulturminner. Denne kategoriseringen skiller seg fra den generelle verdiskapingsvurderingen ved at den kun inkluderer prosjekter der næringsutvikling er en hovedhensikt, snarere enn en sekundær effekt av istandsettingen.

I 2024 ble 78 prosjekter kategorisert under denne prioriteringen, med en samlet tildeling på 20,8 millioner kroner. Disse prosjektene er fordelt på ulike typer kulturmiljøer, og analysen av både antall tilskudd og tildelte beløp indikerer mønstre i kostnadsnivå, og hvordan kulturminner brukes som næringsressurser.

Kystmiljøer

Kystens kulturmiljø har fått 13 tilskudd og en samlet tildeling inntil 3,9 millioner kroner og andelen prosjekt som passer inn i denne kategorien er også mindre. Dette kan knyttes til at det er et mindre antall tilgjengelige kulturminner som egner seg for mer målrettet næringsutvikling. Prosjekter innenfor denne gruppen omfatter istandsetting av fiskerelaterte bygninger og handelssteder, som brukes til reiseliv, utleie eller kulturformål med kommersiell drift. Det gjennomsnittlige tilskuddet per prosjekt i denne kategorien er det nest høyeste og reflekterer at kystrelaterte prosjekter kan ha høyere restaureringskostnader på grunn av komplekse bevaringshensyn, som værutsatte lokasjoner.

By- og tettstedsmiljøer

De 29 tilskuddene i denne kategorien mottok samlet den største tildelingen med 8,5 millioner kroner, tilsvarende 41 % av summen til prosjekter innen næringsutvikling. Dette er en kombinasjon av et høyt antall prosjekt i slike kulturmiljø og en del utvikling til næring. Det gjennomsnittlige tilskuddet per prosjekt ligger derfor over snittet, noe som kan skyldes høyere kostnader knyttet til omfattende eller teknisk krevende bygningsmasse i mer urbane områder.

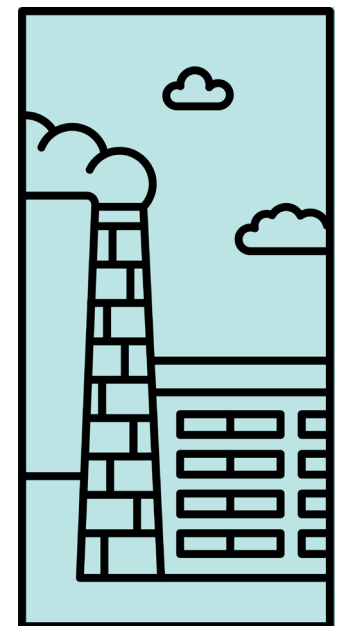

Landbrukets kulturmiljø

Kulturminner innenfor landbrukets kulturmiljø utgjør største andelen av prosjektene innenfor området næringsutvikling, med 33 tilskudd og en samlet tildeling på 6,5 millioner kroner. Dette utgjør henholdsvis 42 % av prosjektene, og 32 % av midlene. Disse næringsprosjektene innebærer ofte en satsing på bærekraftig landbruk, gårdsturisme og lokal matproduksjon hvor tradisjonelle gårdsanlegg istandsettes for næringsformål. Den relativt høye andelen tilskudd til denne kategorien viser at landbrukets kulturmiljøer fortsatt er en viktig del av den økonomiske aktiviteten. Samtidig har disse prosjektene et lavere gjennomsnittlig tilskudd per prosjekt, noe som kan indikere at mange av tiltakene er mindre kostnadskrevende enn de i andre kulturmiljø. Justeringer gjøres i saksbehandling for å balansere tilskuddene til forskjellige kulturmiljø.

Industri miljø

Prosjekter innenfor industri miljø, innenfor satningsområdet næringsutvikling er begrenset, og har kun tre prosjekter og har en samlet tildeling på 1,7 millioner kroner. Dette utgjør 4 % av alle tilskudd og 8% av tilskuddssummen til prioriterte næringsutviklingsprosjekt. Selv om dette er en lav andel av de støttede næringsprosjektene så har de likevel fått en stor andel av tilskuddssummen. I snitt har hvert av de tre prosjektene mottatt 583 000 kroner, det høyeste gjennomsnittlige tilskuddet i denne kategorien. Industrihistoriske bygninger krever ofte omfattende og kostbare tiltak for å kunne tas i bruk til næringsvirksomhet, bygningsmassen er også ofte omfattende og det krever i mange tilfeller en annen form for kompetanse relatert til metall- og betongarbeid enn prosjekt i andre kulturmiljø.

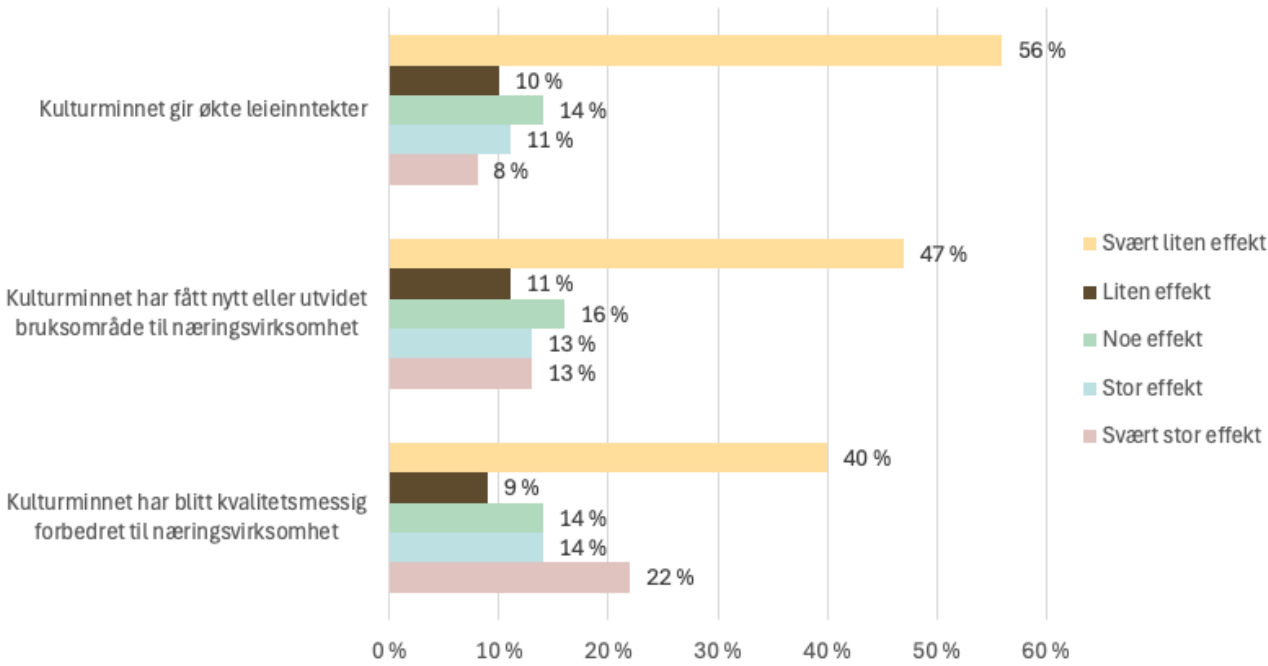
Næringsutvikling i kulturmiljø

Fordelingen av tilskudd viser at næringsutvikling gjennom kulturminner først og fremst skjer innenfor landbruk og by og tettsted, noe som reflekterer at disse miljøene har en naturlig tilknytning til kommersiell aktivitet og ofte mer allmenn tilgjengelighet.

Gjennom tildelingene under satsningsområdet "Næringsutvikling" bidrar Kulturminnefondet til å styrke økonomisk verdiskaping i lokalsamfunnene, samtidig som kulturminner får en aktiv bruk som sikrer deres videre bevaring. Ved å rette midler mot prosjekter der næringsvirksomhet er en tydelig del av istandsettingen blir kulturarven en ressurs for framtidig utvikling, både økonomisk og kulturelt.

Effekt av istandsettelse til næringsbruk

Hvilken effekt har istandsettelsen hatt på disse områdene? Vurér hvert av områdene på en skala fra 1 til 5, der 1 tilsvarer svært liten effekt, og 5 tilsvarer svært stor effekt. Tilsagn (N=1152)

Samfunnsnytterapporten så nærmere på utviklingen i perioden 2017-2023. Tilskudd fra Kulturminnefondet har en betydelig effekt på muligheten for næringsutvikling i kulturminner. 36 % av tilskuddsmottakerne oppgir at støtten har ført til en tydelig kvalitetsforbedring som styrker næringsdrift, og 26 % opplever tilsvarende at kulturminnet har fått et nytt eller utvidet bruksområde. Dette viser at istandsettingen ikke bare bevarer kulturminner og kulturmiljø, men også bidrar til verdiskaping.

Styringsparameter 2.2.2 Antall tilskudd og tilskuddsbeløp til næringsprosjekter etter type eierform

Eierform	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Privat	43	9 910 000
Selskap/foretak	26	8 666 000
Forening	5	764 000
Stiftelse	4	1 460 000
Offentlig eie		
Sum	78	20 800 000

Fordelingen av midler blant prosjekt som er sortert under Kulturminnefondet satsningsområde næringsutvikling gir også et interessant bilde av situasjonene med næringsutvikling i kulturminner om man ser på hvilke eiergrupper som står bak disse prosjektene. Tilskudd til næringsutvikling gjennom kulturminner er tildelt både privatpersoner, selskaper, foreninger, og stiftelser. Det er store forskjeller i antall og tildelte beløp i disse eierformene. Disse mønstrene gir en indikasjon på hvordan næringsutvikling og lokal økonomisk verdiskaping gjennom kulturminner organiseres og finansieres.

Privat eierskap

Privatpersoner står for den største andelen av tilskuddene innen satsningsområdet næringsutvikling med 43 prosjekter, tilsvarende 55 % av alle tilskudd. Samlet har private eiere mottatt 9,9 millioner kroner, eller 48 % av tilskuddssum til denne typen prosjekt. Dette er på ingen måte en stor andel av alle prosjekter Kulturminnefondet har støttet med midler, men det viser at det også blant enkeltpersoner er et ønske om å benytte kulturminner til økonomiske formål, ofte i form av gårdsbasert næring, utleie, eller småskala reiselivsvirksomhet.

Det gjennomsnittlige tilskuddet per prosjekt for private eiere ligger på rundt 230 000 kroner, noe som er relativt lavt sammenlignet med enkelte andre eierformer. Private næringsutviklingsprosjekter vil ofte være lavere enn de som er gjennomført av kommersielles aktører eller større organisasjoner, og følgelig derfor ofte har et lavere kapitalbehov.

Selskaper og foretak

Den nest største eiergruppen er selskaper og foretak, med 26 prosjekter, tilsvarende 33 % av tilskuddene. Disse prosjektene har samlet mottatt 8,6 millioner kroner, som utgjør 42 % av tilskuddssum. Andelene tilskudd i sammenligning med deres andel av totalsummen er ganske lav noe som indikerer et gjennomsnittlig høyere tilskudd per prosjekt enn for privatpersoner. Det forklares igjen med at selskaper ofte står bak mer kostnadskrevenende prosjekter med mer omfattende arbeid på større kulturminner. Søknader fra selskap er ofte prosjekter som krever større investeringer.

Foreninger og stiftelser

Foreninger mottok 5 tilskudd, noe som tilsvarer 6 % av tilskuddene, og samlet tildeling er 764 000 kroner, eller 4 % av total tilskuddssum. Gjennomsnittlig tilskudd per prosjekt til foreninger ligger på nesten 153 000 kroner, det laveste blant alle eierformene. Dette kan indikere at foreninger primært søker støtte til mindre næringsprosjekter, eller at de i mange tilfeller kombinerer næringsaktivitet med frivillig drift og at den totale summen for å dekke faktiske utgifter er mindre. Foreninger som driver kommersielle aktiviteter med utgangspunkt i kulturminner, er ofte ideelle organisasjoner, der inntektene primært går til drift og vedlikehold fremfor kommersiell vekst. Den forholdsvis lave tilskuddssummen utløser her en forholdsvis stor andel av frivillig arbeid og engasjement i lokalmiljøet.

Stiftelser står bak 4 prosjekter innenfor denne prioriteringen, og har mottatt 1,5 millioner kroner eller 7 % av total tilskuddssum. Med et gjennomsnittlig tilskudd per prosjekt på 365 000 kroner, er dette blant de høyeste gjennomsnittlige tilskuddene. Stiftelser som forvalter kulturminner for næringsformål, har ofte ofte større behov for økonomisk støtte. Dette fordi de kan ha høyere vedlikeholdskostnader og mer langsiktige driftsplaner.

Offentlig eierskap

Det er ingen tilskudd innenfor satsningsområdet næringsutvikling til prosjekter med offentlig eierskap i 2024. Offentlig sektor søker sjeldent midler til næringsutviklingsprosjekter gjennom Kulturminnefondet. Det offentlige og prosjekt tilknyttet offentlige kulturminner har ofte en annen finansieringsmodell og har mer direkte statlig eller kommunal finansiering. De faller derfor for det meste utenfor Kulturminnefondets prioriteringer.

Eieform i kulturminnebasert næringsutvikling

Privatpersoner og selskaper er de klart dominerende aktørene innen næringsutvikling med utgangspunkt i kulturminner. Privatpersoner mottar flest tilskudd, men selskaper mottar høyere beløp per prosjekt, noe som reflekterer de ulike behovene og investeringsnivåene for de ulike eierformene.

Foreninger og stiftelser utgjør en mindre andel av prosjektene, men bidrar likevel til næringsutvikling i sammenhenger der kulturminner brukes til kulturellete, eller ideelle formål med kommersiell drift. Offentlig eierskap er ikke representert i tildelingene, noe som bekrefter Kulturminnefondets fokus på privat eide kulturminner.

Som en del av Kulturminnefondets videre utvikling for å kartlegge effektene av prosjektene, har vi begynt å systematisere informasjon om hvordan kulturminner brukes etter istandsetting. Dette skjer gjennom en endret sluttrapport, hvor vi nå kartlegger bruken av kulturminnet både før og etter istandsettingen. Dette gjør det mulig å identifisere om kulturminnets hovedbruk etter istandsetting er til næring, men også om det har fått en næringsbruk, tilknyttet utleie, reiselivsvirksomhet eller annen kommersiell aktivitet ved siden av som ikke var en del av den opprinnelige planen.

Denne typen kartlegging gir oss bedre innsikt i hvilke kulturminner som bidrar til lokal verdiskaping gjennom næringsutvikling på lang sikt. grunnlag for å vurdere hvordan tilskudd kan støtte en bærekraftig utvikling av næringsbasert bruk av kulturminner. Dette er en pågående prosess for å styrke Kulturminnefondets dokumentasjon av hvordan midlene bidrar til måloppnåelse, både i form av bevaring og verdiskaping i lokalmiljø.

Styringsparameter 2.2.3 *Andel tilskuddsmottakere som driver næringsvirksomhet med utgangspunkt i kulturminnet som er istandsatt*

Eierform	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Privat	47	8 235 000
Selskap/foretak	16	8 100 000
Forening	4	340 000
Stiftelse	2	950 000
Offentlig eie		
Sum	69	17 625 000

Eierform	Ingen særskilte	Miljømessig	Økonomisk	Kulturell eller sosial
Privat	209	219	47	116
Selskap/foretak	20	28	16	30
Forening	15	12	4	56
Stiftelse	6	3	2	19
Offentlig eie				
Sum	250	262	69	221

Per i dag finnes det ingen direkte registrering av næringsvirksomhet i istandsatte kulturminner, men Kulturminnefondet har likevel grunnlag for å analysere andelen prosjekter med økonomisk verdiskaping basert på saksbehandlingsvurderinger knyttet til kartlegging av verdiskapingseffekter.

Siden 2023 har Kulturminnefondet kategorisert hvert innvilget prosjekt etter hva som vurderes som den dominerende verdiskapingseffekten: økonomisk, miljømessig eller sosial og kulturell verdiskaping. Dette er ikke en absolutt klassifisering av prosjektets effekter, men en vurdering av hvilken hovedverdi tiltaket antas å skape. Dette er også skilt fra det prioriterte satsningsområde for næringsutvikling som er en midlertidig prioritert kategori for prosjekt som utmerker seg som spesielt gunstig innenfor dette området.

- Verdiskapingseffektene og deres definisjoner er som følger:
- Miljømessig verdiskaping omfatter typisk prosjekter med særlig høy grad av gjenbruk, bærekraftige materialvalg eller energieffektivisering.
 - Sosial og kulturelle verdiskapingsprosjekter omfatter prosjekter som styrker lokal identitet, historisk bevissthet og allmenn tilgjengelighet.
 - Økonomisk verdiskaping brukes i saksbehandlingen der tiltakene er vurdert å gi direkte økonomisk aktivitet, som næringsvirksomhet, reiseliv, utleie eller annen kommersiell bruk.
 - Kategorien ingen særskilte ble brukt om det ikke var en spesiell form for verdiskaping som var ansett som spesielt framtreende. Kategorien er i løpet av 2024 avgjort tatt ut av bruk, siden alle prosjekt kan ha en tilhørighet til en de øvrige kategoriene.

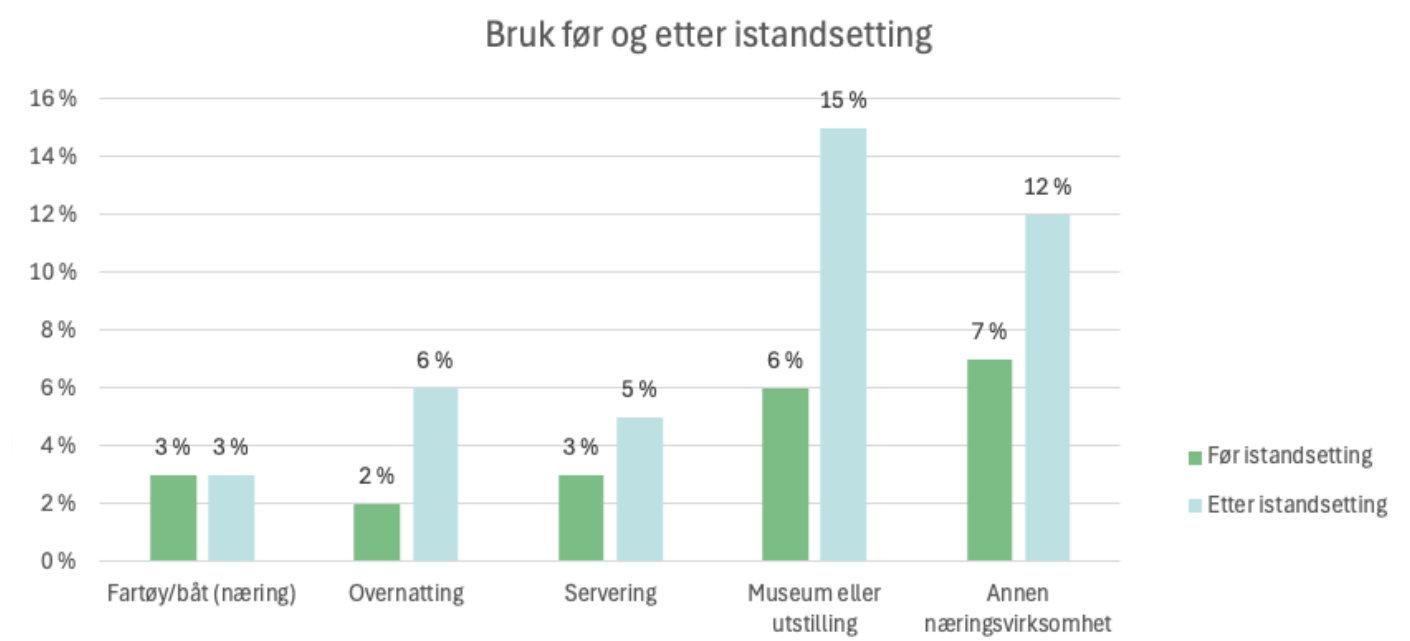
Lokal næringsutvikling
I 2024 ble 69 av 802 prosjekter (8,6 %) vurdert å ha økonomisk verdiskaping som sin primære effekt. Dette er den minste av de tre verdiskapingseffektene, og prosjektene innen denne kategorien mottok 17,6 millioner kroner i tilskudd. Sammenlignet med de andre kategoriene er dette en relativt lav andel, både i antall og tildelte midler. Prosjekter vurdert som sosial og kulturell verdiskaping utgjorde 221 prosjekter og mottok 19,6 millioner kroner, mens miljømessig verdiskaping var den største kategorien med 262 prosjekter og 21,2 millioner kroner i tildeling.

At dette er de største kategoriene stemmer godt overens med kulturminners betydning både for opplevelse, kunnskap og identitet.

Fordelingen etter eierform viser at privatpersoner og selskaper dominerer denne typen prosjekter. Privatpersoner mottok 47 av de 69 tilskuddene, noe som utgjør 68 % av alle prosjekter i denne kategorien, mens selskaper stod for 16 tilskudd og mottok 8,1 millioner kroner, noe som er nær halvparten av tilskuddssummen. Dette antyder igjen at næringsprosjekter i privat regi ofte er mindre i omfang, mens selskapsdrevne prosjekter kan ha større investeringsbehov. Foreninger og stiftelser utgjorde en liten andel med til sammen seks prosjekter, og offentlig eide bygg mottok ingen tilskudd i denne kategorien.

Kartlegging av økonomisk verdiskaping
Selv om kategoriseringen av økonomisk verdiskaping gir en indikasjon på hvilke prosjekter som har næringsutvikling som en del av sitt formål, sier den ikke nødvendigvis noe om hvorvidt næringsvirksomhet er etablert etter ferdigstilling. For å styrke dokumentasjonen av dette, har Kulturminnefondet innført en revidert sluttrapport, hvor tilskuddsmottakerne må rapportere på hvordan kulturminnet ble brukt før og etter istandsettingen. Dette gir et bilde av om prosjektene fører til næringsutvikling, samt mulighet til å kartlegge næringsbruk i tilfeller der istandsettingen likevel har bidratt til økonomisk aktivitet gjennom økt besøksverdi, utleie eller muligheter for kommersiell drift som utvikles gjennom arbeidet.

Denne rapporteringen viser at næringsbruk i kulturminner kan oppstå etter at tiltakene er gjennomført. Kulturminnefondets tilskudd gir derfor ikke bare grunnlag for næringsutvikling, men bidrar også til at eiere får bedre muligheter til å videreutvikle kulturminnene til økonomisk bærekraftige ressurser i lokalsamfunnene. Gjennom denne nye kartleggingen vil det på sikt være mulig å dokumentere i større detalj hvordan tilskuddene bidrar til næringsvirksomhet og lokal verdiskaping, og legge grunnen for beslutningsgrunnlag i videre arbeid.

Hvilken bruk hadde kulturminnet før og etter istandsettelsen? Flere svar er mulig. Tilsagn (N=1137) og avlsag(N= 1233)

Samfunnsnytterapporten viste utvikling i bruken av kulturminner. Kulturminner som tidligere stod ubrukt, får etter istandsetting ofte en ny bruk. Før restaurering var 16 % av bygningene ikke i bruk, mens denne andelen falt til kun 2 % etter ferdigstillelse. I tilfeller hvor det ikke ble gitt midler fortsatte bygg å ikke være i bruk i 15 % av tilfellene. Grafen viser utviklingen i utadrettet og næringsmessig bruk før og etter Kulturminnefondets tilskudd. Midlene aktiviserer dem til ny bruk, enten det er bolig, næring eller andre tilbud.

Miløsmål 3. Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk

Bevaring av kulturmiljøer sikrer at kulturminner og kulturmiljø, landskap og håndverkskunnskap videreføres til kommende generasjoner. Gjennom aktiv bruk og kunnskapsdeling kan kulturmiljøene fungere som ressurser for læring, opplevelser og verdiskaping i samfunnet. For at dette skal være mulig, er det avgjørende at eiere, foreninger og allmennheten har tilgang til relevant kunnskap om istandsetting, håndverkstradisjoner og ombruk av kulturmiljø.

Kulturminnefondet støtter tiltak som bidrar til økt kompetanse og legger til rette for at kulturmiljø forblir en del av folks hverdag. Støtten gis til prosjekter som ikke bare bevarer kulturhistoriske verdier, men som også direkte formidler kunnskap og inspirerer til bærekraftig forvaltning.

Resultater og utvikling i 2024
I løpet av 2024 har flere fått tilgang til kunnskap om istandsettings- og håndverksmetoder, samt økt innsikt i ombruk og aktiv bruk av kulturminner og miljø. Dette har blitt mulig gjennom målrettede tilskudd til kurs, seminarer og formidlingstiltak. Tiltakene har lagt til rette for både faglig videreføring og offentlig tilgjengelighet av kunnskap, og har bidratt til at erfaringer fra istandsettingsprosjekter kan komme flere til nytte.

Tilskuddene til kurs og seminar har vært en viktig ressurs for videreføring av tradisjonelle håndverksferdigheter og istandsettingsmetoder. Deltakerne har fått både praktisk og teoretisk innsikt i temaer som materialbruk, restaureringsteknikker og bærekraftige løsninger. På grunn av den begrensede størrelsen på ordningen, er det lagt vekt på kvalitet i vurderingen av søknadene, slik at midlene går til tiltak med høyest mulig faglig relevans og rekkevidde.

Formidlingstiltakene har på sin side gjort det mulig å spre kunnskap til et langt større publikum. Gjennom bøker, brosjyrer, filmer og utstillinger har erfaringer fra istandsettingsprosjekter blitt dokumentert og gjort tilgjengelige for både fagfolk og allmennheten. Disse tiltakene har en langvarig effekt, ettersom materialet kan brukes og deles videre over tid.

Behandlingen av søknadene har vært organisert på nasjonalt nivå for å sikre en enhetlig og balansert fordeling av midler. Dette har bidratt til en geografisk spredning av tiltakene, samtidig som det har vært mulig å vurdere prosjektene i en bredere sammenheng.

Selv om ordningene for kurs, seminarer og formidlingstiltak er små, har de hatt stor betydning for videreføring av håndverks- og istandsettingskunnskap. Prosjektene som har mottatt støtte, har bidratt til at flere får innsikt i hvordan kulturminner og kulturmiljø kan vedlikeholdes og brukes på en bærekraftig måte, samtidig som de skaper engasjement og økt forståelse for kulturhistoriske verdier.

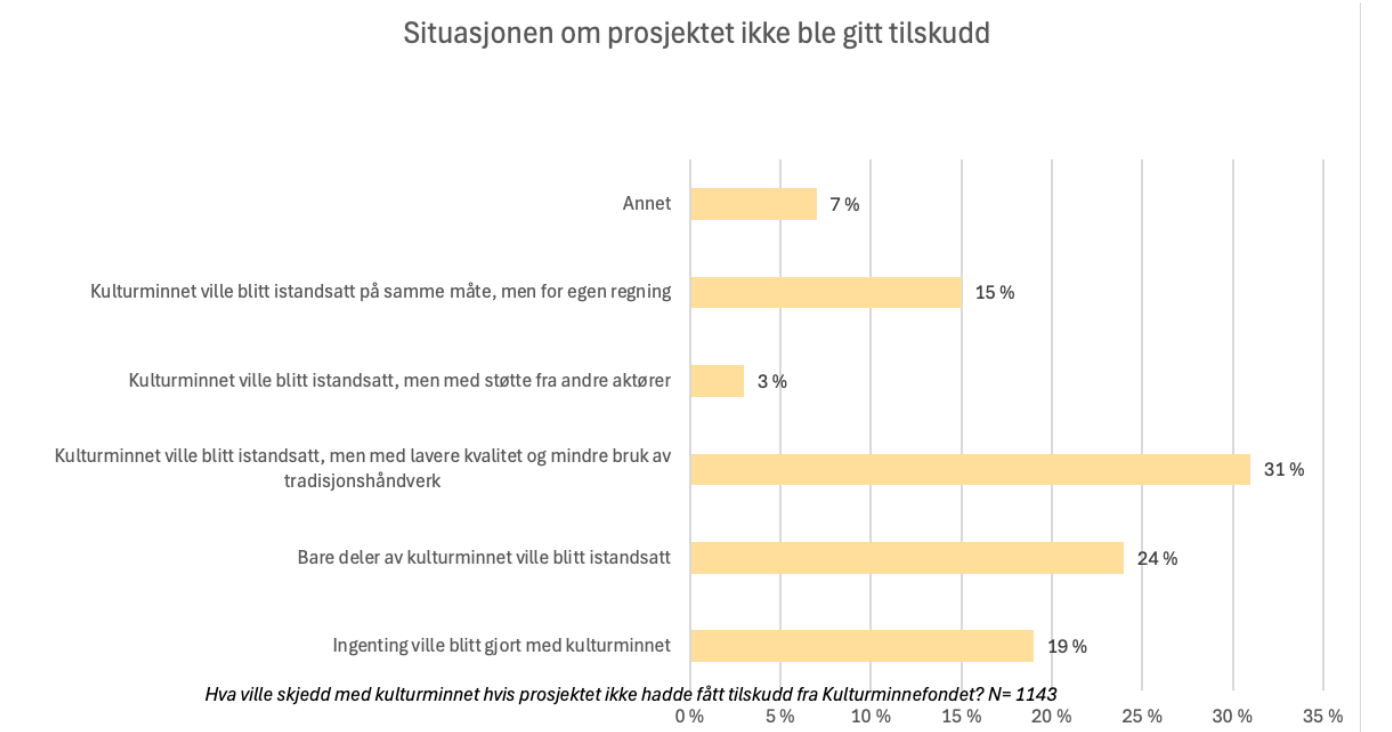
Prioritering 3.1 *Eiere, foreninger og allmennheten har kunnskap om istandsettings- og håndverksmetoder og ombruk av kulturmiljø*

Bevaring av kulturmiljøer krever kunnskap om tradisjonelle håndverksmetoder, materialbruk og istandsettingsprosesser. Uten denne kompetansen risikerer mange historiske bygninger og strukturer å bli feil behandlet eller forlatt, noe som fører til tap av både fysisk kulturarv og den kunnskapen som ligger i håndverket. Kulturmiljøene kan vedlikeholdes og videreføres på en bærekraftig måte ved at eiere, foreninger og allmennheten har tilgang til riktig informasjon, opplæring og erfaringsutveksling.

Opplæring og kunnskapsdeling om restaurering og ombruk av kulturmiljøer gjør det mulig for flere å ta del i bevaringsarbeidet. Tradisjonell byggeskikk, restaureringsteknikker og bærekraftige ombruksløsninger må overføres fra fagmiljøer til de som eier, bruker og forvalter kulturmiljøene. Dette sikrer at istandsetting respekterer bygningenes og kulturmiljøenes historie, samtidig som de kan tilpasses moderne bruk og behov.

Foreninger og frivillige initiativer spiller en sentral rolle i denne prosessen, da de fungerer som samlingspunkt for fagpersoner, eiere og interesserte. Gjennom kurs, seminarer og formidlingstiltak kan de bidra til å bevare og videreføre håndverkskunnskap som ellers står i fare for å gå tapt. På samme måte er det viktig at eiere av kulturminner har mulighet til å lære om forsvarlige istandsettingsmetoder og materialvalg, slik at de kan forvalte sine eiendommer på en forsvarlig måte.

Ved å legge til rette for kunnskapsformidling og kompetanseutvikling vil istandsettings- og håndverkskunnskap forblir levende og tilgjengelig. Tilskudd til formidling og opplæring støtter initiativer som bidrar til en bredere forståelse for verdien av kulturmiljøer, samtidig som flere får de nødvendige ferdighetene for å ivareta disse miljøene på en god måte.

3.1.1 Styringsparameter Antall tilskudd og tilskuddsbeløp til kurs og seminar fylkesvis

Fylke	Antal tilskudd	Tilskuddsbeløp
Finnmark		
Troms	1	30 000
Nordland	3	50 000
Trøndelag	2	50 000
Møre og Romsdal	3	95 000
Vestland	3	57 000
Rogaland	1	10 000
Agder	1	30 000
Telemark	1	30 000
Vestfold		-
Innlandet	2	37 000
Buskerud	1	20 000
Akershus	2	80 000
Østfold	1	20 000
Oslo	3	85 000
Sum	24	594 000

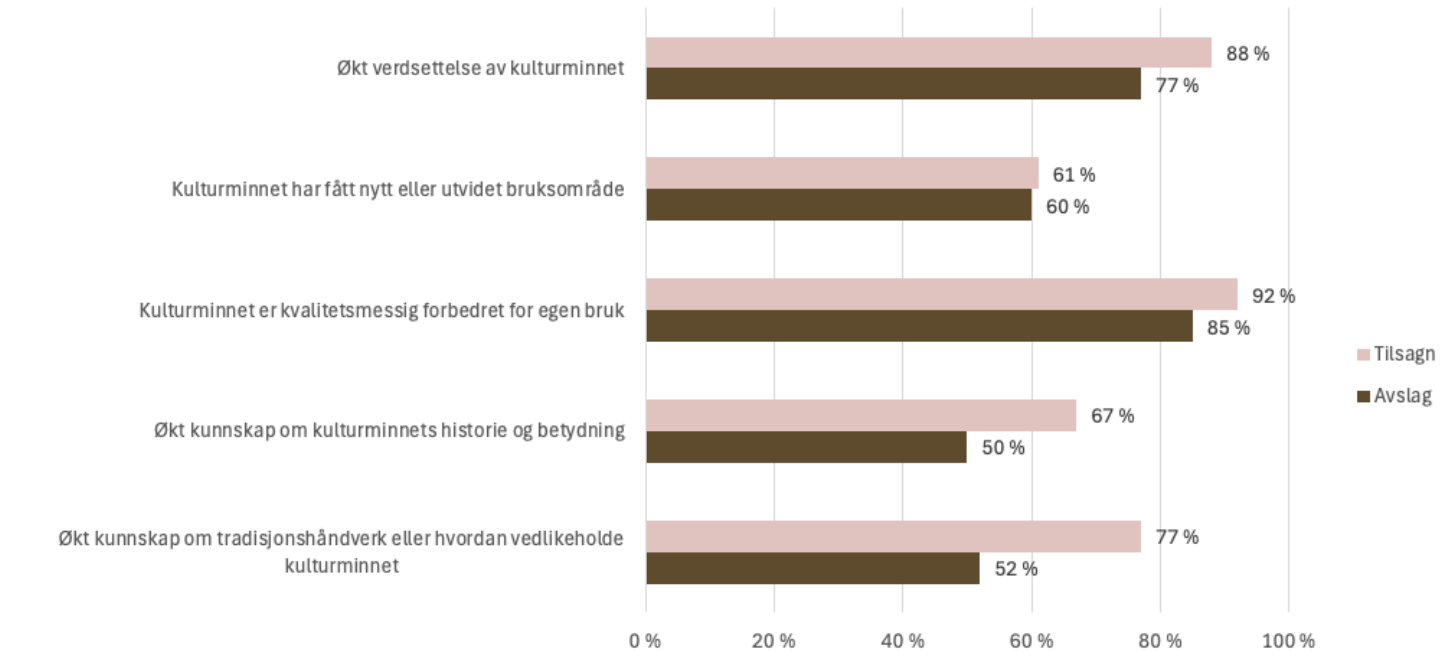
I 2024 har Kulturminnefondet tildelt 24 tilskudd til kurs og seminar, med en samlet tildeling på 594 000 kroner. Ordningen for kurs og seminar er i sammenligning med de andre tilskuddsordningene forholdsvis begrenset og det foretas derfor en nøye vurdering av nytteverdien og tilgjengeligheten av kursene. At det kreves en høy kvalitet på kursinnhold bidrar til at midlene styrker kunnskapen om istandsetting og håndverksmetoder på tvers av landet.

Tilskuddene til kurs og seminar dekker både praktiske og teoretiske aspekter ved istandsetting, materialbruk og håndverkskunnskap. Slike tiltak bidrar til å sikre at kunnskapen videreføres til både fagfolk og private eiere, slik at de kan gjennomføre istandsetting på en forsvarlig måte.

Tilskuddene er geografisk fordelt, men det er variasjoner i hvor mye ulike fylker har mottatt. I Møre og Romsdal, Oslo og Vestland er det blitt arrangert tre kurs og det er disse fylkene som til sammen har fått de største tildelingene. Det er kun i Vestfold hvor det ikke er gitt midler til noen kurs. Det gjennomsnittlige tildelingsbeløpet i hvert fylke varierer mellom 10 000 og 40 000 kroner, med et snitt på 25 000 kroner.

Størrelsen på ordningen gir imidlertid et såpass begrenset utvalg at det er liten anledning til å uttale seg om noen større trekk, men variasjon er forventet siden noen kurs eller seminar kan kreve langt mer midler enn andre. Selv om ordningen er liten, vil formidlingsprosjekter ha et potensiale til å nå ut til mange.

Effekter av istandsetting for søkere og tilskuddsmottakere

Istandsettelsens effekt for søkere. Andelen som svarte stor eller svært stor effekt. Tilsagn (N0 1152) og avslag (N= 690)

I tillegg til bevaring av kulturminner, fører istandsetting til økt kompetanse blant eierne. 77 % av tilskuddsmottakerne oppgir at restaureringsprosjektet har økt deres kunnskap om tradisjonshåndverk og materialbruk. Dette bidrar til at flere eiere får innsikt i vedlikehold og bevaring, noe som på sikt kan føre til bedre forvaltning av kulturarven.

3.1.2 Styringsparameter Antall tilskudd og tilskuddsbeløp til formidlingstiltak fylkesvis

Fylke	Antall tilskudd	Tilskuddsbeløp
Finnmark	1	20 000
Troms		
Nordland		
Trøndelag	3	90 000
Møre og Romsdal	2	80 000
Vestland	3	80 000
Rogaland	2	40 000
Agder		
Telemark		
Vestfold		
Innlandet	1	10 000
Buskerud		
Akershus		
Østfold	2	60 000
Oslo	2	70 000
Sum	16	450 000

Formidlingsprosjekter bevarer erfaringer og kunnskap og gjør dette tilgjengelig for flere. I løpet av 2024 har Kulturminnefondet støttet ulike formidlingstiltak med totalt 450 000 kroner fordelt på 16 prosjekter. Ordningen for formidlingstiltak er, i likhet med kurs- og seminarordningen, relativt liten.

Formidlingstiltakene som mottar støtte, dreier seg ofte om å dokumentere og dele kunnskap fra istandsettingsprosjekter gjennom bøker, filmer, utstillinger, brosjyrer og digitale plattformer. En bok, en dokumentar eller en utstilling kan fortsette å spre kunnskap i flere år etter at prosjektet er avsluttet, noe som gir en vedvarende samfunnsnytte. Effekten av god formidling er at flere får tilgang til kunnskap om hvordan kulturmiljø kan tas vare på og brukes.

Fordelingen av midler viser en viss geografisk konsentrasjon hvor Trøndelag, Møre og Romsdal, og Vestland har mottatt mest, mens flere fylker ikke har fått støtte til formidling i år. Dette kan skyldes forskjeller i søknadsaktiviteten.

Vi prioriterer formidlingstiltak som tar utgangspunkt i prosjekter som har mottatt støtte til istandsetting, slik at erfaringene fra gjennomførte tiltak kan videreformidles. Formidlingsprosjekt bidrar til å dokumentere restaureringsprosesser, men også til å inspirere og gi praktiske råd til andre.

Oppdrag innen resultatområdet Kulturminner og kulturmiljø Oppdatert samfunnsnytterapport

I tildelingsbrevet for 2024 fikk Kulturminnefondet i oppdrag å levere en oppdatert analyse av Kulturminnefondets samfunnsnytte. Formålet var å undersøke hvordan tilskuddsordningen bidrar til å oppfylle de nasjonale målene i kulturmiljøpolitikken, og vurdere Kulturminnefondets rolle i

samfunnsutviklingen. Analysen ble utarbeidet av Agenda Kaupang og Asplan Viak i 2024. Rapporten tar utgangspunkt i data fra Kulturminnefondets egen database, spørreundersøkelser blant søkere og tilskuddsmottakere, kvalitative intervju, og et dialogseminar med relevante fagmiljøer og interessenter.

Rapporten tar spesielt for seg problemstillingene:

- I hvilken grad utløser Kulturminnefondets tilskuddsordning privat innsats som gir økt bevaring av kulturminner, og i hvilken størrelsesorden er den tilhørende samfunnsverdien?
- Hva skjer med kulturminner som er bevart med støtte fra Kulturminnefondet, og hva er den tilhørende samfunnsverdien av disse kulturminnene?
- Hvilke samfunnsverdier bidrar Kulturminnefondets tilskudd og aktiviteter til?
- I hvilken grad utløser Kulturminnefondets tilskuddsordning tilskudd og/eller annen innsats fra kommuner og fylkeskommuner, og hvordan bidrar tilskudd fra Kulturminnefondet inn i samfunnsutviklingsprosesser regionalt og lokalt?

Hovedfunnene i rapporten viser at:

- Kulturminnefondet mer enn dobler samfunnets innsats for å ivareta kulturminner. Hver krone som bevilges utløser betydelig privat innsats og annen offentlig medfinansiering.
- Støtten fra Kulturminnefondet er avgjørende for at mange prosjekter realiseres, både økonomisk og faglig. Tilskuddene bidrar til økt bruk av tradisjonshåndverk og bevaring med høyere antikvarisk kvalitet.
- En stor andel av de istandsatte kulturminnene får ny eller utvidet bruk, noe som styrker både økonomisk, sosial og kulturell verdiskaping i lokalsamfunn.
- Kulturminnefondet bidrar til kompetanseheving og økt etterspørsel etter tradisjonshåndverk, samtidig som prosjektene har positive klimaeffekter gjennom gjenbruk og redusert ressursbruk.

Rapporten har også gitt et solid kunnskapsgrunnlag som kan brukes både i videre styringsdialog og i videreutviklingen av Kulturminnefondets tilskuddsordning. Rapporten synliggjør Kulturminnefondets samfunnsnytte, men gir også anbefalinger for hvordan den kan styrkes ytterligere. Disse innsiktene fra analysen er nyttige i arbeidet med å forbedre både prioriteringer og veiledning til søkere, slik at tilskuddsordningen blir enda mer målrettet og effektiv.

Kulturminnefondets bidrag til FNs bærekraftsmål

Kulturminnefondets arbeid er sterkt forankret i prinsippene for bærekraftig utvikling, og flere av FNs bærekraftsmål er direkte knyttet til fondets tilskuddsordninger og aktiviteter. Ved å støtte istandsetting og bevaring av kulturminner bidrar Kulturminnefondet til en sirkulær økonomi, reduserer miljøbelastningen fra nybygging og fremmer sosial, kulturell og økonomisk verdiskaping i lokalsamfunn.

Mål 3: God helse og livskvalitet

Flere av prosjektene som mottar støtte, gjennomføres med frivillig innsats og dugnadsarbeid, noe som styrker sosial tilhørighet og folkehelsen i lokalsamfunn. Restaurering av kulturminner skaper møteplasser og engasjerer lokalbefolkningen, noe som bidrar til økt trivsel, samhold og mental helse. Mange prosjekter sikrer også tilgjengelighet til historiske steder, noe som gir rekreasjonsmuligheter og fremmer fysisk aktivitet.

Mål 4: God utdanning

Tilskuddsordningen bidrar til kompetanseoverføring ved å støtte kurs, seminarer og andre læringsarenaer innen tradisjonshåndverk og istandsetting. Samarbeid med utdanningsinstitusjoner, håndverksmiljøer og frivillige organisasjoner bidrar til å sikre kunnskap om materialbruk og bærekraftige metoder innen bygningsvern.

Mål 7: Ren energi til alle

Byggesektoren står for omtrent 40 % av det globale energiforbruket. Ved å bevare og oppgradere eksisterende bygningsmasse, reduseres behovet for nybygging og dermed også energiforbruk og klimagassutslipp. Kulturminnefondets støtte til gjenbruk og ombruk av materialer er en direkte bidragsyter til energieffektivitet.

Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Gjennom tilskuddsordningen stimuleres sysselsetting av håndverkere og småbedrifter over hele landet.

Kulturminnefondet støtter prosjekter som skaper grunnlag for næringsutvikling, herunder turistrelaterte næringer og småskala bedrifter i restaureringssektoren. Samtidig bidrar prosjektene til verdiskaping ved å gi kulturminner ny bruk og økonomisk bærekraft.

Mål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

Gjenbruk og rehabilitering av eksisterende bygninger fremmer innovasjon og ny utvikling innenfor tradisjonshåndverk og restaurering. Kulturminnefondet støtter utviklingen av bærekraftige løsninger gjennom kompetanseheving, læring, og formidling av beste praksis innen restaureringsfeltet.

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Bevaring av kulturminner bidrar til å skape attraktive, levende lokalsamfunn. Mange prosjekter gir fornyet bruk til tomme bygninger, noe som styrker lokalmiljøene og gir økonomiske og sosiale ringvirkninger. Kulturminnefondet støtter et stort antall til prosjekter i tettsteder og byområder der presset på kulturarven er størst, samtidig som det legges vekt på en bred geografisk fordeling.

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Ved å støtte gjenbruk og transformasjon av bygninger fremmer Kulturminnefondet bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Dette reduserer behovet for nye materialer og bidrar til mindre avfall og lavere miljøbelastning i byggenæringen.

Mål 13: Stoppe klimaendringene

Ombruk av eksisterende bygg og materialer bidrar til å redusere klimagassutslipp og energibruk, og er en viktig del av det grønne skiftet. Gjennom rådgivning og tilskudd til energieffektivisering og klimatilpasning bidrar Kulturminnefondet til å dempe negative klimaeffekter og gjøre bygg mer motstandsdyktige mot fremtidige klimaendringer.

Mål 15: Livet på land

Kulturminnefondet støtter prosjekter som bidrar til vern av kulturlandskap, bygningsmiljøer og biologisk mangfold. Dette omfatter blant annet restaurering av seteranlegg, kystkultur og andre tradisjonsbærende bygninger, som bidrar til å opprettholde natur- og kulturlandskap med sitt unike biomangfold.

Mål 17: Samarbeid for å nå målene

Kulturminnefondet samarbeider tett med både offentlige og private aktører for å mobilisere ressurser til bevaring av kulturarven. Samfinansiering med kommuner, fylkeskommuner og frivillige organisasjoner bidrar til å realisere større og mer komplekse prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført.

Dypdykk - eksempler på vårt arbeid

Fjellro i Drammensmarka bevaras for fremtiden

Fjellro er en unik hytte fra 1930-tallet, restaurert for å bevare sin autentiske sjarm. Hytta og de to laftede annekssbygningene er satt i stand med støtte fra Kulturminnefondet og Buskerud fylkeskommune.

Arbeidet har inkludert utskifting av bunnsviller, restaurering av vinduer og dører, og legging av nytt tak. Familien Lohne Mohn har med stor innsats tilbakeført hytta til slik den var opprinnelig.

En balansegang mellom bruk og bevaring

For Dag Erlend Lohne Mohn og familien har restaureringen av Fjellro ikke bare handlet om å bevare en bygning, men om å ta vare på en livsstil og tradisjon.

DEL IV: Styring og kontroll i virksomheten

Fellesføringer i tildelingsbrev

Systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk

Kulturminnefondet har en egen strategi for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk, både gjennom vår tilskuddsordning og i egen virksomhet.

Bærekraftsarbeidet er forankret i vår bærekraftpolicy og bærekraftsplan for 2025-2026, som er utformet i tråd med Miljøfyrtårns retningslinjer for grønn omstilling og FNs bærekraftsmål.

Gjennom konkrete tiltak innen energi, reisevirksomhet, avfallshåndtering og innkjøp arbeider vi systematisk for å minimere vårt miljøfotavtrykk og sikre en bærekraftig utvikling.

• Tilskuddsfordeling som bærekraftsarbeid

Kulturminnefondets største bidrag til å redusere klimagassutslipp og naturfotavtrykk skjer gjennom tilskuddsordningen. Istandsetting av eksisterende bygg og kulturmiljøer bidrar til å redusere behovet for nybygg, noe som sparer materialressurser, minimerer avfall og senker energiforbruket.

Fra 2023 har vi systematisk registrert klima- og miljøeffekter i søknadsbehandlingen, hvor prosjektene kategoriseres etter gjenbruk av bygningsdeler, energieffektivisering, ny bruk for å unngå nybygg, og klimatilpasningstiltak. I 2024 videreførte vi dette arbeidet, og resultatene viser at mer enn halvparten av prosjektene som mottok tilskudd, hadde tiltak som særskilt bidro til redusert energibruk og lavere miljøbelastning.

• Interne tiltak

I tillegg til å støtte prosjekter med positive klima- og miljøeffekter, har Kulturminnefondet også iverksatt flere interne tiltak for å redusere vårt eget energiforbruk og karbonavtrykk.

Reisevirksomheten begrenses til det som er nødvendig for å oppfylle vårt samfunnsoppdrag, og digitale møter prioriteres der det er hensiktsmessig. Når reiser er nødvendige, benyttes tog og buss i størst mulig grad fremfor fly eller bil, og vi tilstreber å bruke miljøvennlige hoteller for overnatting. Videre leaser vi en helelektrisk firmabil, og det tilrettelegges for at ansatte kan velge miljøvennlige transportalternativer som sykkel eller gange til arbeid.

Kulturminnefondet har også vurdert eller gjennomført tiltak for å redusere energiforbruket i våre egne lokaler. Dette inkluderer temperaturstyring, med redusert oppvarming utenfor arbeidstid, og vurdering av utvidet bruk av sensorstyrt belysning for å begrense unødig strømforbruk.

For å sikre en bærekraftig avfallshåndtering har vi innført kildesortering, og i løpet av 2025 skal vi ha en løsning for innendørs kompostering av matavfall. I tillegg gjenvinnes eller gjenbrukes alt elektronisk avfall, og papirforbruket reduseres gjennom økt digitalisering og bevisstgjøring rundt utskriftsvaner.

I våre anskaffelser prioriteres miljøkrav i innkjøpsprosesser der dette er mulig, og det kjøpes i størst mulig grad varer og tjenester lokalt for å redusere transportrelaterte utslipp.

• I et lengre perspektiv

Kulturminnefondet vurderer også hvordan klimaendringer kan påvirke virksomheten på lengre sikt. Vi

ser en økende trend hvor flere søkere etterspør støtte til klimatilpasningstiltak for å beskytte verneverdige bygg og kulturmiljøer mot økt nedbør, fukt, temperaturendringer og ekstremvær. Dette er en utvikling vi følger nøye, og som vil ha betydning for hvordan tilskuddsordningen utvikles videre for å møte fremtidige behov.

Gjennom våre bærekraftstiltak bidrar Kulturminnefondet aktivt til å redusere klimagassutslipp, bevare ressurser og sikre en mer bærekraftig forvaltning av kulturminner. Vi vil fortsette arbeidet med å utvikle vår tilskuddsordning og interne rutiner i tråd med beste praksis for miljøledelse, slik at vi kan oppnå enda større klima- og miljøgevinster i årene som kommer.

Positiv utvikling i antall ansettelser av personer med funksjonsnedsettelse.

Kulturminnefondet er en liten virksomhet med få nyansettelser per år. Det rapporteres derfor ikke på antall nyansettelser innenfor målgruppen for 2024, sammenlignet med gjennomsnitt for 2020/2021.

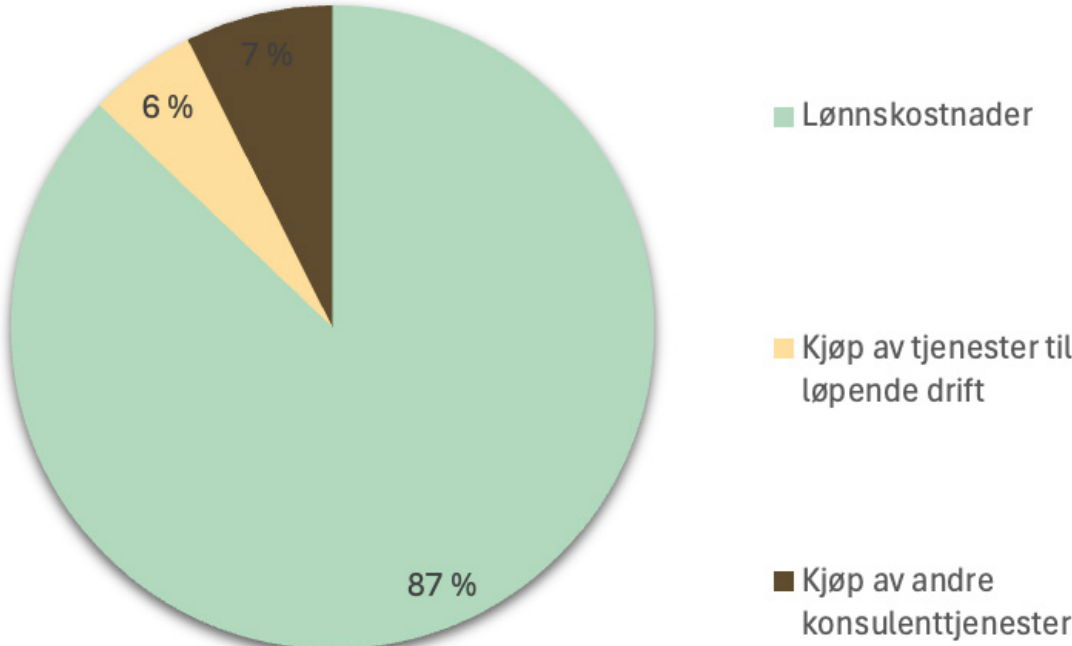
Vi tilstreber å ha medarbeidere med mangfoldig bakgrunn. Mangfold er en styrke for arbeidsmiljøet og gjør oss bedre i stand til å utføre vårt samfunnsoppdrag. Kulturminnefondet har derfor siden 2021 i flere omganger valgt å rekruttere nye medarbeidere innenfor statens traineeprogram for personer med funksjonsnedsettelse og/eller fravær fra arbeid, utdanning eller opplæring. Dette har vært et svært vellykket tiltak. Vi har fått mange godt kvalifiserte søkere, og rekruttert flere nye dyktige medarbeidere innenfor målgruppen.

Redusere konsulentbruken

Kulturminnefondet har liten bruk av konsulenttjenester. Totale kostnader til konsulenttjenester var i 2024 2,1 millioner kroner mot 1,7 millioner kroner i 2023. Økningen skyldes oppdrag i tildelingsbrev for 2024 om å levere en oppdatert uavhengig analyse av Kulturminnefondets samfunnsnytte. Kjøp av konsulenttjenester for gjennomføring av oppdraget utgjør 47,3 % av konsulentkostnadene i 2024. Dersom vi ser bort fra kostnadene til rapporten angående samfunnsnytte, har konsulentkostnaden gått ned med 392 576 kroner fra 2023 til 2024.

22 % av de totale konsulentkostnadene i 2024 er IT-drift fra Miljødirektoratet. Overføring til felles IKT-drift i Miljødirektoratet er en oppfølging av digitaliseringsstrategien for klima og miljøsektoren 2020–2024. I tillegg mottar Kulturminnefondet arkivtjenester fra Miljødirektoratet, sentralbordtjenester fra Statens servicesenter i Engerdal (SSiE) og er fullservicekunde hos DFØ. Kjøp av arkivtjenester fra Miljødirektoratet er overført til rammeoverføring, og kommer derfor ikke til uttrykk i resultatregnskapet

Hvis en ser bort fra konsulentutgiftene til den oppdaterte samfunnsnytterapporten utgjorde kjøp av tjenester fra andre statlige leverandører 44,3% av Kulturminnefondets konsulentutgifter i 2024. Kulturminnefondet har i 2024 heller ikke hatt kostnader til kjøp av tjenester fra kommunikasjonsbransjen. Dette er et område der vi over tid har styrket intern kompetanse og derfor kan benytte egne ressurser. Figuren under viser fordeling av kostnader til lønn, konsulenttjenester og andre fremmede tjenester i 2024.

Dypdykk - eksempler på vårt arbeid

– Jeg tror det er mange som setter pris på at slike bygg tas vare på

Tørrfiskskjåen er fra slutten av 1800-tallet og er en av kun seks gjenværende av sitt slag i byen. Jørn Riise i Riisebruket AS er i gang med å sette den i stand. – Planen er å bruke skjåen i forbindelse med næringsvirksomhet knyttet til fiskeri, kultur og formidling i framtiden. Slik får både tilreisende og lokalbefolkning nytte av den.

Tørrfiskskjå i Vardø

Jørn forteller at det er stor nytte i drahjelpa fra Kulturminnefondet.

– Det har vært utrolig viktig med støtte i fra Kulturminnefondet for å få gjennomført istandsettingen. Jeg tror det er mange som setter pris på at slike bygg tas vare på.

Kulturminnefondet bidrar med å få ting gjennomført, spesielt i distriktene hvor det er ikke er så lett å få finansiering, forteller han videre.

I en slik istandsetting ligger det også gjenbruk av gode materialer som både sparer naturen for ressurser og søkere for utgifter.

DEL V - Vurdering av framtidsutsikter

Samfunnet står overfor en framtid hvor det er et stadig større behov for bevissthet rundt kulturmiljøets rolle i en bærekraftig samfunnsutvikling. Kulturminnefondets arbeid påvirkes av denne utviklingen, og av nasjonale og globale trender, da særlig de knyttet til klima, bærekraft og økonomi.

Vi har derfor et godt utgangspunkt for å videreføre vårt arbeid med å støtte private eiere og frivillige organisasjoner i bevaringen av våre verneverdige kulturminner og kulturmiljø. Den nyeste analysen av Kulturminnefondets samfunnsnytte viser at hver krone som bevilges utløser betydelige private investeringer, bidrar til å bevare tradisjonshåndverk, og øker tilgjengeligheten av kulturminner for allmennheten. Dette gir ikke bare et grunnlag for videre utvikling, men også en forpliktelse til å fortsette dette arbeidet.

Samfunnsnytte og strategiske drivkrefter framover

Den ferske utredningen fra Agenda Kaupang viser at Kulturminnefondet mer enn dobler samfunnets innsats for å ivareta kulturminner. Kulturminnefondets tilskudd utløser ikke bare private investeringer og frivillig innsats, men styrker også lokal verdiskaping og gir økt etterspørsel etter håndverkstjenester. Tilskuddsordningen gir dermed økonomiske, sosiale og miljømessige gevinster i samfunnet.

Med stortingsmelding 16. i 2020 fikk vi tre nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

For å sikre fortsatt måloppnåelse og relevans i året som kommer, er det derfor flere viktige element som må ivaretas og videreutvikles.

Lavterskel og tilgjengelighet

Kulturminnefondet er et lavterskeltilbud, og det er avgjørende at enda flere eiere og forvaltere blir kjent med mulighetene som tilbys. Dette innebærer fortsatt innsats på informasjonsformidling, men også samarbeid med blant annet kommuner, fylkeskommuner og frivillige organisasjoner.

Dette forutsetter også en videreutvikling av det digitale søknadssystemet og arbeidet med utadrettet informasjon. Kulturminnefondet har allerede gjort store fremskritt på dette området, men det må fortsatt arbeides for brukervennlighet og effektiv saksbehandling.

Å sikre folks kjennskap til Kulturminnefondet, og de nytteverdier av økonomiske og miljømessig art som tilskuddsordningen og godt kulturmiljøvern bringer med seg er viktig for å sikre en mer bærekraftig ressursbruk.

Helhetlig samfunnsutvikling og bærekraft

Økt samarbeid både med private, næringsinteresser, og frivilligheten, samt andre forvaltningsorganer styrker arbeidet og prosjektenes bidrag til både lokal utvikling og helhetlig samfunnsplanlegging. Kulturminnefondets tilknytning til både private og næringsmessige interesser gjør oss godt egnet som en samarbeidspartner i omstillingen mot en mer sirkulær økonomi. I en slik omstilling vil gjenbruk og

vern av eksisterende bygninger bli en naturlig og nødvendig del. Kulturminnefondets oppdrag med å forsterke den allmenne forståelsen av sammenhengen mellom ombruk, kulturmiljøvern og bærekraftsmål og hvordan dette kan omsettes til praksis forblir derfor en prioritet.

Dette inkluderer å være en tilgjengelig rådgiver som både veileder og stimulerer til en bruk av kulturminner som sikrer blant annet næringsutvikling og sosial bærekraft. Slik veiledning er nødvendig for å sikre at midlene disponeres strategisk for maksimal effekt. Det arbeides for en tydeligere kobling mellom kulturminnevern og miljø gjennom å legge vekt på energieffektivisering, god ressursutnyttelse og miljøtilpasning for å sikre bevaring og aktiv bruk av eksisterende bygningsmasse. En slik samkjøring og fokus på godt håndverk og kvalitet vil også bidra til styrking av kompetanse og tradisjonshåndverk innen byggenæringen og befolkningen ellers.

Framover

Kulturminnefondet har et godt grunnlag for å videreføre arbeidet med å bevare og styrke kulturmiljøets rolle i samfunnet. Det kommende året vil være preget av økt fokus på bærekraft, ombruk og klimavennlige løsninger, hvor Kulturminnefondet har en naturlig plass som en drivkraft i denne utviklingen. Med riktig strategi og videreføring av Kulturminnefondets styrker – lavterskeltilgang, målrettede tilskudd og samarbeid med aktører i feltet – vil Kulturminnefondet fortsatt arbeide for å være et sentralt virkemiddel for bevaring og aktiv bruk av kulturarven i Norge.

Dypdykk - eksempler på vårt arbeid

Gården som forteller historien om 300 år med tradisjoner

Engevik Gard i Bjørnafjorden har fått 575 000 kroner i støtte fra Kulturminnefondet. Støtten har blitt brukt til å restaurere hovedhuset og sikre dette historiske gårdsmiljøet for framtiden.

Engevik Gard er en historisk gård som også er et samlingspunkt for lokalmiljøet. Her arrangeres markeder, konserter og sammenkomster. Selskapene som holdes i hovedhuset og sjøhuset samler både lokalbefolkning og tilreisende, og gården formidler historie og matkultur på en levende og inkluderende måte.

Del IV. Årsregnskap

Ledelseskommentar til årsregnskapet 2024

Formål

Norsk kulturminnefond ble oppretta i 2003 og er underlagt Klima- og miljødepartementet. Kulturminnefondet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter med eget styre. Kulturminnefondet er statens viktigste virkemiddel for å nå det nasjonale målet om å minimere tap av verneverdige kulturminner. Kulturminnefondets særskilte rolle er å være et statlig lavterskeltilbud til private eiere av verneverdige kulturminner.

Stadfesting

Årsregnskapet er avlagt i samsvar med føresegner om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra til Klima- og miljødepartementet i instruks om økonomistyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Kulturminnefondets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2024 ble Kulturminnefondet tildelt ei ramme på 127 298 000 kroner. Det er gitt tilskudd til bevaring av kulturminner inntil 129 169 000 kroner, mens det i løpet av året er tilbakekalt eller redusert tilskudd på 18 042 500 kroner. Av dette beløpet er 886 000 kroner satt av som «Ikke inntektsført tilskudd og overføringer» og øremerket tilskudd i 2025. Det ble utført 15,8 årsverk i 2024 – en nedgang på 0,2 årsverk fra 2023.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Kulturminnefondet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr. d.d. men revisjonsberetninga er antatt å foreligge i løpet av 1. kvartal 2025. Beretninga vil bli publisert på Kulturminnefondets nettsider så snart dokumentet er mottatt fra Riksrevisjonen.

Røros 13. mars 2025

Simen Bjørgen
direktør

Regnskapsprinsipp

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS). Regnskap for statlige forvaltningsorganer med særskilte fullmakter til bruttoføring utenfor statsbudsjettet (nettobudsjetterte virksomheter) er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer i bestemmelser om økonomistyring i staten (“bestemmelsene”).

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Nettobudsjetterte virksomheter får bevilgningen fra overordnet departement innbetalt til sin bankkonto og beholdninger på oppgjørskonto overføres til nytt år.

Nettobudsjetterte virksomheter har en forenklet rapportering til statsregnskapet, og oppstillingen av bevilgingsrapporteringen reflekterer dette.

Oppstillingen omfatter en øvre del som viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Midtre del av oppstillingen viser hva som er rapportert i likvidrapporten til statsregnskapet. Likvidrapporten viser virksomhetens saldo og likvidbevegelser på oppgjørskonto i Norges Bank.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

Samlet tildeling i henhold til tildelingsbrev				
Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling 2024
1432	Norsk kulturminnefond	50	Bevilgning NB	132 298 000
1432	Norsk kulturminnefond	50	Bevilgning nedsettes RNB	- 5 000 000
Sum utgiftsført				127 298 000

Beholdninger rapportert i likvidrapport	Note	Regnskap
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank	8	135 594 971
Endringer i perioden	-	- 9 709 379
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank		125 885 592

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)					
Konto	Tekst	Note	2024	2023	Endring
1962	Beholdninger på konto(er) i Norges Bank	8	125 885 592	135 594 971	-9 709 379

Prinsippnote SRS

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Transaksjonsbaserte inntekter

Inntekt resultatføres når den er opptjent. Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling).

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres ikke på anskaffelsestidspunktet, men avsettes i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler kostnadsføres i regnskapet, og et tilsvarende beløp inntektsføres som inntekt fra bevilgninger fra avsetningen under statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultateffekt.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i samme periode som aktivitetene er gjennomført og ressursene er brukt.

Pensjoner

Statlige virksomheter skal ikke balanseføre netto pensjonsforpliktelser for ordninger til Statens pensjonskasse (SPK).

Virksomheten resultatfører arbeidsgiverandel av pensjonspremien som pensjonskostnad. Pensjon kostnadsføres som om pensjonsordningen i SPK var basert på en innskuddsplan.

Fra 2022 har SPK lagt om pensjonspremiemodellen for statlige virksomheter. Fra 1. januar 2022 betaler virksomheten en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremien. At premien er virksomhetsspesifikk, betyr at den beregnes ut fra den enkelte virksomhets forhold, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden i virksomheten, slik at premiereserven er ajour i forhold til medlemmets opptjening. Medlemsandelen på to prosent av lønnsgrunnlaget er uendret.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig eiendeler forstås eiendeler med anskaffelseskost på kr 50.000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner (PCer, mobiler, servere m.m.) med utnyttbar levetid på 3 år eller mer

er balanseført som egne grupper.

Varige driftsmidler nedskrives til virkelig verdi ved bruksendring, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Egenutvikling av programvare

Kjøp av bistand til utvikling av programvare er balanseført. Kulturminnefondet har valgt å ikke balanseføre utgifter vedrørende bruk av egne ansatte knyttet til applikasjonsutviklingsfasen ved utvikling av programvare.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Statens kapital

Statens kapital utgjør nettobeløpet av virksomhetens eiendeler og gjeld. Statens kapital består av virksomhetskapital, avregninger og utsatt inntektsføring av bevilgning (nettobudsjetterte).

Avregninger

Nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, er finansiert av avregnet bevilgningsfinansiert virksomhet, virksomhetskapital eller ikke inntektsført bevilgning, tilskudd og overføringer.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler viser inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som er benyttet til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten presenteres etter kontantprinsippet.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den direkte modellen tilpasset statlige virksomheter.

Statlige rammebetingelser

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregn-

skap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning
Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.
Virksomheten tilføres likvider en gang i året fra overordnet departement og disponerer en egen oppgjørskonto i konsernkontoordningen i Norges Bank. Denne renteberegnes ikke. Nettobudsjetterte virksomheter beholder likviditeten ved årets slutt.

Andre forhold
Kulturminnefondet er ikke inkludert i nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift, jf. Rundskriv R-116.
Kulturminnefondet blir revidert av Riksrevisjonen.

Resultatregnskap

Resultatregnskap	Note	31.12.2024	31.12.2023
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	26 469 483	24 452 568
Andre driftsinntekter		1 632	13 279
Sum driftsinntekter		26 471 115	24 465 847
Driftskostnader			
Lønnskostnader	2	14 927 912	13 175 056
Avskrivninger	3,4	2 596 470	3 373 699
Andre driftskostnader	5	8 946 732	7 917 093
Sum driftskostnader		26 471 115	24 465 847
Driftsresultat		0	0
Resultat av periodens aktiviteter		0	0
Tilskuddsforvaltning			
Tilskudd til andre	6	113 064 000	118 162 500
Avregning med statskassen	6	113 064 000	118 162 500
tilskuddsforvaltning			
Sum tilskuddsforvaltning		0	0

Balanse

Balanse - Eiendeler	Note	31.12.2024	31.12.2023
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende immaterielle eiendeler	3	4 386 753	5 261 313
II Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	917 617	934 338
Sum anleggsmidler		5 304 370	6 195 651
B. Omløpsmidler			
I Beholdninger av varer og driftsmateriell			
II Fordringer			
Andre fordringer	7	51 395	110 106
III Kasse og bank			
Bankinnskudd	8	125 885 592	135 594 971
Kontanter og lignende	8	97	97
Sum omløpsmidler		125 937 084	135 705 174
Sum eiendeler		131 241 454	141 900 824
Balanse – statens kapital og gjeld	Note	31.12.2024	31.12.2023
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapi tal			
II Avregninger			
III Utsatt inntektsføring av bevilgning			
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	3, 4	5 304 370	6195 651
Ikke inntektsført bevilgning	9	887 678	10 311 381
Sum statens kapital		6 192 048	16 507 032
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
II Annen langsiktig gjeld			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		1 183 462	633 176
Skyldig skattetrekk		431 974	609 756
Skyldige offentlige avgifter		283 043	203 220
Avsatte feriepenger		1 230 307	1 209 461
Annen kortsiktig gjeld	10	720 120	-382 820
Sum gjeld		3 848 906	2 272 792
Sum statens kapital og gjeld drift		10 040 954	18 779 824
IV Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning	6	121 200 500	123 121 000
Sum statens kapital og gjeld		131 241 454	141 900 824

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstilling	31.12.2024	31.12.2023
Kontantstrømmer fra driftsaktiviteter		
Innbetalinger		
Innbetalinger av bevilgning	127 298 000	127 216 000
Innbetalinger av tilskudd og overføringer	709 928	221 848
andre innbetalinger	716 456	1 091 515
Sum innbetalinger	128 724 384	128 529 363
Utbetalinger		
Utbetalinger for kjøp av varer og tjenester	-9 642 523	-10 151 157
Utbetalinger av lønn og sosiale kostnader	-9 868 203	-8 420 967
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-4 068 770	-3 964 925
Sum utbetalinger	-23 579 495	-22 537 049
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter * (avstemming)	105 144 889	105 992 314
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
Utbetalinger ved kjøp av eiendeler og varige driftsmidler	-1 790 268	-2 750 557
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-1 790 268	-2 750 557
Kontantstrømmer knyttet til overføringer		
Utbetalinger av tilskudd og overføringer til andre	-113 064 000	-118 162 500
Netto kontantstrøm knyttet til overføringer	-113 064 000	-118 162 500
Kontanter og kontantekvivalenter		
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	-9 709 379	-14 920 744
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter 1.1.	135 594 971	150 515 714
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter 31.12	125 885 592	135 594 971
Avstemming		
Ordinære avskrivninger	2 596 471	3 369 035
Avsetning utsatte inntekter (tilgang anleggsmidler)	-1 705 190	-2 554 492
Endring i statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-891 281	-814 543
Endring i ikke inntektsført bevilgning	-9 423 703	4 312 475
Endring i leverandørgjeld	550 286	285 737
Poster klassifisert som investerings- eller finansieringsaktiviteter	1 790 268	2 750 557
Poster klassifisert som kontantstrømmer knyttet til overføringer	113 064 000	118 162 500
Endring i andre tidsavgrensningsposter	-835 962	-19 518 955
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter *	105 144 889	105 992 315

Noter

Note 1 Driftsinntekter	31.12.2024	31.12.2023
Inntekt fra bevilgninger		
Inntekt fra bevilgning	25 578 203	23 638 025
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-1 705 190	-2 564 124
+ Utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (avskrivninger)	2 596 470	3 373 699
+Utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (avhendede anleggsmidler)	0	4 968
Sum inntekt fra bevilgninger	26 469 484	24 452 568
Gevinst ved avgang av anleggsmidler	0	4 664
Andre driftsinntekter	1 632	8 615
Sum andre driftsinntekter	1 632	13 279
Sum driftsinntekter	26 471 116	24 465 847

Note 2 Lønn og sosiale kostnader	31.12.2024	31.12.2023
Lønn*	11 693 211	9 727 670
Feriepenger	1 280 713	1 227 840
Arbeidsgiveravgift	924 474	817 060
Pensjonskostnader**	1 037 516	960 223
Sykepenger og andre refusjoner	-725 955	-225 552
Andre ytelser	717 954	667 815
Sum lønn og sosiale kostnader	14 927 912	13 175 056
Antall årsverk:	15,8	16,0

*Lønn
På bakgrunn av at lønnsoppgjøret i staten for 2024 ikke var ferdigstilt før i slutten av november, har ikke virksomheten utbetalt resultatet av lønnsoppgjøret i 2024. Virksomheten har derfor gjort et estimat for lønnsavsetning som utgjør kr 305.717. Lønnsavsetningen inkluderer feriepenger, og det er avsatt for arbeidsgiveravgift av lønnsavsetningen. Økningen i lønnskostnadene skyldes lønnsjusteringer ved forhandlinger, og nyansettelser.

På grunn av korrigering for feil i timeføringen tidligere år, øker påløpt ikke utbetalt lønn.
** Nærmere om pensjonskostnader
Pensjonskostnaden i 2024 er basert på et estimat for pensjonspremien beregnet av SPK, og ikke faktisk pensjonspremie. Dette skyldes at lønnsoppgjøret i staten for 2024 ikke var ferdigstilt før i slutten av november 2024. Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde i 2024 8,4 prosent (arbeidsgiverandel av pensjonspremie på artskonto 542/pensjonsgrunnlaget i 2024 rapportert til SPK). For regnskapsåret 2023 utgjorde premiesatsen 8,9 prosent

Note 3 Immaterielle eiendeler	31.12.2024	31.12.2023
Programvare og lignende rettigheter		
Anskaffelseskost pr. 01.01.	21 706 477	19 574 810
Tilgang i året	1 388 233	2 131 667
Anskaffelseskost 31.12.	23 094 710	21 706 477
Akkumulerte avskrivninger pr. 01.01.	16 445 164	13 475 556
Ordinære avskrivninger i året	2 262 793	2 969 608
Balanseført verdi 31.12.	4 386 753	5 261 313
Avskrivningssatser (levetider)	5 år / lineært	

Immaterielle eiendeler er programvare som utvikling av søknadssenter og overføring av arkivprogrammet Public360 til skybasert løsning.

Note 4 Varige driftsmidler	31.12.2024	31.12.2023
Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.		
Anskaffelseskost 01.01.	4 477 249	4054 424
Tilgang i året	316 957	432 457
Avgang anskaffelseskost i året	0	-9 362
Anskaffelseskost	4 794 206	4 477 519
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	3 542 911	3 143 485
Ordinære avskrivninger i året	333 678	404 091
Akkumulerte avskrivning avgang i året	0	-4 664
Balanseført verdi 31.12.	917 617	934 607
Avskrivningssatser (levetider)	3-15 år / lineært	

Varige driftsmidler er anlegg som kontormøbler, inventar, datamaskiner, mobiler og annet elektronisk utstyr.

Note 5 Andre driftskostnader	31.12.2024	31.12.2023
Husleie	2 132 048	2 049 064
Vedlikehold av leide lokaler	19 090	0
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	541 001	509 156
Leie maskiner, inventar og lignende*	819 982	376 732
Mindre utstyrsanskaffelser	69 751	51 778
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	55 310	28 491
Kjøp av konsulentttjenester**	1 151 588	509 930
Kjøp av tjenester til løpende drift***	934 589	1 126 194
Kjøp av andre fremmede tjenester	24 223	81 700
Reiser og diett	859 249	798 417
Øvrige driftskostnader ****	2 339 901	2 385 630
Sum andre driftskostnader	8 946 732	7 917 093

* Leie av maskiner, inventar og lignende har økt i forhold til fjoråret pga. at vi i 2024 har samlet leie av datasystemer/programvarelisenser her. Likeledes at alle kostnader til drift av leiebil føres under denne posten fra 2024.

** Kjøp av konsulentttjenester inneholder hovedsakelig kostnaden for gjennomføring av oppdraget fra KLD om en oppdatert analyse av Kulturminnefondets samfunnsnytte, og bistand i forbindelse med overføring av arkivprogrammet Public360 til skyløsning.

*** Kostnaden til løpende driftsoppgaver er redusert i forhold til fjoråret på grunn av at kjøp av arkivtjenester fra Miljødirektoratet er overført til rammeoverføring, og kommer derfor ikke til uttrykk i resultatregnskapet.

* Øvrige driftskostnader	31.12.2024	31.12.2023
Kontorkostnader	1 369 260	1 231 667
Kommunikasjon (telefon, IT, porto)	117 721	109 466
Reklame/informasjon/representasjon	525 080	781 172
Andre driftskostnader	327 840	263 326
Sum Øvrige driftskostnader	2 339 901	2 385 630

Tilleggsinformasjon om operasjonelle leieavtaler

Varighet	Inntil 1 år	Mellom 1 og 5 år	Over 5 år	Sum
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0	2 132 048	2 132 048
Maskiner og transportmidler	0	116 792	0	116 792
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	36 297	0	36 297
Sum operasjonelle leieavtaler	0	153 089	2 132 048	2 285 137

Kulturminnefondet har husleieavtale med varighet over 5 år på rapporteringstidspunktet. Virksomheten har en 3-årig avtale om leiebil, frankeringsmaskin og kaffemaskin.

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	31.12.2024	31.12.2023
Tilskudd til kommuner	0	787 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	10 530 000	7 559 000
Tilskudd til finansielle foretak	21 549 000	25 538 000
Tilskudd til husholdninger	84 194 000	71 629 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner	12 913 000	13 151 000
<i>Tilskudd til andre</i>	<i>129 186 000</i>	<i>118 664 000</i>
Tilbakekalte tilskudd kommuner	-62 000	-20 000
Tilbakekalte tilskudd ikke-finansielle foretak	-818 000	-674 000
Tilbakekalte tilskudd finansielle foretak	-2 738 000	-3 321 000
Tilbakekalte tilskudd til husholdninger	-12 968 500	-14 459 500
Tilbakekalte tilskudd til ideelle organisasjoner	-1 456 000	-924 000
<i>Tilbakekalte/reduserte tilskudd</i>	<i>-18 042 500</i>	<i>-19 398 500</i>
Sum tilskudd og tilbakekallinger	111 143 500	99 265 500
Ikke utbetalte, tildelte tilskudd	1 920 500	18 897 000
Utbetaling av tilskudd til andre	113 064 000	118 162 500

Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning	31.12.2024	31.12.2023
Tildelte, ikke utdelte tilskudd	121 200 500	123 121 000

Note 7 Andre kortsiktige fordringer	31.12.2024	31.12.2023
Forskuddsbetalt leie	0	74 737
Andre fordringer	51 395	35 369
Sum andre kortsiktige fordringer	51 395	110 106

Andre fordringer er periodisering av driftskostnader og refusjoner fra NAV.

Note 8 Bankinnskudd, kontanter og lignende	31.12.2024	31.12.2023
Innskudd statens konsernkonto	125 885 592	135 594 971
Kontantbeholdninger	97	97
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	125 885 689	135 595 068

Midler innestående på bank må sees i sammenheng med ikke utbetalte tilskudd.

Note 9 Ikke inntektsført tilskudd og overføringer	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Drift av styre og administrasjon	1 678	639 381	-637 703
Tilskuddsforvaltning	886 000	9 672 000	-8 786 000
Sum ikke inntektsført tilskudd og overføring	887 678	10 311 381	-9 423 703

Note 10 Annen kortsiktig gjeld	31.12.2024	31.12.2023
Annen gjeld til ansatte*	534 773	-515 825
Avsetning for lønnsoppgjøret 2024**	305 717	0
Påløpte kostnader	-120 370	133 005
Sum annen kortsiktig gjeld	720 120	-382 820

* Endringen i annen gjeld til ansatte kommer av at det i 2024 er korrigert for feil i timeføringen tidligere år.

** På bakgrunn av at lønnsoppgjøret i staten for 2024 ikke var ferdigstilt før i slutten av november, har ikke virksomheten utbetalt resultatet av lønnsoppgjøret i 2024. Virksomheten har derfor gjort et estimat for lønnsavsetning som utgjør kr 305.717. Lønnsavsetningen inkluderer feriepenger, og det er avsatt for arbeidsgiveravgift av lønnsavsetningen. jf. note 2.